

ПРАВА ЛЮДИНИ В МІСЦЯХ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

практика моніторингу на Півдні України

2009

**Одеський обласний благодійний фонд
«За майбутнє без СНІДу»**

Права людини в місцях позбавлення волі.

Практика моніторингу на Півдні України

Здійснено в межах проекту за підтримки Фонду сприяння демократії Посольства США в Україні. Погляди авторів не обов'язково співпадають з офіційною позицією Уряду США / Supported by the Democracy Grants Program of the U.S. Embassy in Ukraine. The views of the authors do not necessarily reflect the official position of the U.S. Government»

Одеса - 2009

В брошурі надано досвід реалізації проекту «Моніторинг порушень Прав Людини та правової підтримки ВІЛ-позитивних колишніх в'язнів на Півдні України (Одеська, Миколаївська і Херсонська області)».

Видання рекомендоване для громадських та благодійних організацій, які планують працювати в сфері захисту прав ув'язнених.

Автори: Пахомов Валерій Анатолійович, юрист, керівник проекту,

Добридень Тетяна Василівна, юрист, експерт проекту

Ципляк Валентина Володимирівна, юрист проекту

Кравченко Надія Лазарівна, координатор по Херсонській області

Інформаційна підтримка: Пахомова Юлія

Вступ

Моніторинг в перекладі на українську мову значить «відстеження». У міжнародній практиці в це поняття вкладається не просто відстеження певних процесів, але й надання їм певної гласності з метою стимуляції громадськості й владних структур на усунення виявлених моніторингом недоліків і пороків. Тому зрозуміло, що проект, який виконувався благодійним фондом «За майбутнє без СНІДу» (Одеса) у співпраці з громадською організацією «Незалежна соціальна адвокація та правозахист» (Миколаїв) та при активній волонтерській підтримці з боку Асоціації колишніх в'язнів «Подолання» (Одеса), мав на маті не тільки збір статистики та фіксування фактів порушень прав людини, але перш за все був націлений на виявлення системних недоліків та перспектив для реформування пенітенціарної системи з точки зору дотримання прав людини. Важливо було залучити державні структури, і насамперед Державний Департамент з питань виконання покарань України та його регіональні управління на Півдні України, до співпраці та прискіпливому аналізу причин порушень і недоліків, причому без будь-яких безпідставних звинувачень, а з щирою готовністю «йти на проблему» і намагатися зрозуміти її корні – для подальшого вирішення. Тому з особливою подякою автори звертаються до Голови Держдепартаменту генерала Галинського О.Ю. та до голів управлінь цього Департаменту в Одеській, Миколаївській та Херсонській областях за розуміння складності ситуації, за щирі пропозиції по її подоланню та за увагу і свій час, які вони приділили цьому важливому питанню.

Про проект

Однією з цілей, яку ставили перед собою автори, було надати представникам неурядових організацій України, які працюють або тільки збираються працювати в сфері захисту прав колишніх в'язнів, методичну інформацію про те, яким чином можна виконувати такі завдання, та певні моделі роботи. Таким чином, розглянемо, які завдання було поставлено перед робочою групою проекту. Таких завдань було декілька, а саме:

- Створення робочої групи по моніторингу. До неї ввійшли керівник проекту, юрист, спеціаліст з моніторингу, а також представник групи в Херсонській області. З кожним членом групи укладено трудовий контракт та обговорено його сфера відповідальності.
- Організація безпосередньої роботи групи в Одеській, Миколаївській і Херсонській областях (фокуси-пункти), документування фактів порушень Прав Людини колишніх засуджених – ЛЖВ, консультування підготовка робочих документів тощо.
- Проведення програмних заходів щодо підвищення рівня правових знань співробітників пенітенціарних установ (семінари), а також заходів адвокативного плану (круглі столи, робочі зустрічі), в яких приймали участь представники Держдепартаменту, органів міліції, органів місцевого самоврядування, відповідальних за працевлаштування та соціальну опіку над колишніми в'язнями, за підготовку засуджених до виходу на волю.
- Розробка пілотної методики моніторингу дотримання Прав Людини колишніх засуджених – ЛЖВ пенітенціарних установах і поширення її серед ВІЛ-сервісних НУО України.

Кількісними чинниками виміру результатів проекту було:

- Анкетувати не менш 200 колишніх в'язнів з метою моніторингу ситуації із правами людини й виявлення випадків порушень.
- Надати правову допомогу й інформаційні матеріали про можливості життя на волі для 300 ВІЛ-позитивних колишніх в'язнів.
- Провести два тематичних семінари (у Миколаєві й Одесі) для 50 співробітників пенітенціарної системи, органів соціального забезпечення й працевлаштування по актуальних питаннях дотримання прав засуджених і міжнародних стандартах.
- Видати цю методичну брошуру «Права людини в місцях позбавлення волі. Практика моніторингу на Півдні України» для державних і недержавних організацій.
- Провести дві прес-конференції та розповсюдити через електронні засоби комунікації (інтернет- розсилки, веб сайти) інформацію про цілі, завдання та результати проекту.

Постановка питання

Ступінь демократизації суспільства в тій або іншій країні завжди визначається рівнем дотримання прав і свобод його громадян з боку держави. Тому правомірно говорити про Права Людини як «лакмусовий папірець», що показує готовність держави і його інститутів гарантувати й реалізовувати на практиці всю сукупність цих прав, закріплених в міжнародних і національних правових актах.

В Україні триває процес формування громадського суспільства і його інститутів, так само як і триває розвиток правової системи держави. Коли ці два процеси зійдуться в одній площині, можна буде стверджувати, що правову й демократичну державу в суверенній Україні побудовано. А поки...

Як про чистоту у квартирі завжди можна судити по чистоті її самого далекого прикомірка, так і про ситуації із правами людини в країні завжди можна безпомилково сказати по обсягу прав, або вірніше по ступені безправ'я, самих уразливих груп населення. До таких, зокрема, відповідно до визначення ООН, відносяться й ув'язнені в місцях позбавлення волі й колишні засуджені. Якщо ж відстежити стан прав ВІЛ-позитивних людей, які перебувають усередині даної категорії населення, то в результаті ми як у краплі води побачимо в концентрованому виді всю сукупність суспільних проблем, рішення яких можна буде визначити як невідкладне й актуальне.

За даними Державного Департаменту з питань виконання покарань України (далі - Департамент), сьогодні в Україні налічується 180 виправних установ, у яких відбувають покарання близько 160 тисяч українців. У місцях позбавлення волі Одеської, Миколаївської й Херсонської областей перебувають близько 16000 чоловік. Тільки в Одесі щомісяця виходять на волю в середньому 150 чоловік.

На сьогоднішній день кожний четвертий дорослий українець чоловічої статі відбував покарання або перебував під слідством. З вивільнюваних майже 87% - люди у віці до 40 років. Тільки незначна частина з осіб, що звільнилися, мають кваліфікацію, необхідну для працевлаштування в умовах волі.

Більша частина засуджених виходить на волю без документів - у місцях позбавлення волі вчасно паспорт одержати проблематично.

Відсутність документів, кваліфікації, незадовільний стан здоров'я зменшують шанси вивільнюваних з місць позбавлення волі осіб на успішний пошук роботи, одержання гноршового утримання. Особливо це стосується тих з них, у кого встановлено діагноз «ВІЛ». Як наслідок - у них мало можливостей забезпечити собі житло й харчування. І можливо, саме ці соціально-економічні труднощі призводять до погіршення медичних показників і до рецидивів правопорушень. Так, за даними Департаменту, 36-38% ув'язнених в місцях позбавлення волі в Україні мають кількаразову судимість.

Загальні відомості про Державний департамент України з питань виконання покарань

Кримінально-виконавча система України налічує 182 установи, у тому числі 136 виправних колоній, 32 СІЗО, 11 виховних колоній для неповнолітніх. Станом на 1 вересня 2006 року в них утримувалося 165,7 тис. осіб.

Фінансування пенітенціарної системи здійснюється головним чином за бюджетні кошти (у 2004 році 612 млн. грн, або близько 123 млн. дол.), чого явно недостатньо. За міжнародними стандартами, для нормального фінансування подібної системи потрібно приблизно втричі більше. Передбачено часткове фінансування установ відбування покарань за рахунок діяльності в колоніях промислових підприємств (у 2004 році планувалося надходження 159 млн. грн, або близько 32 млн. дол.). На харчування одного ув'язненого в середині 2002 року витрачалося 2 грн. 11 коп. (близько 0,4 дол.); усього на утримання одного ув'язненого витрачалося на місяць близько 120 грн. (23 дол.). На сьогодні ці показники ненабагато зросли.

Крім того, утримання ув'язнених частково оплачують вони самі: для цього із зароблених ними коштів відраховуються визначені суми. Підприємства Департаменту мають багато проблем з отриманням замовлень, виробництвом та реалізацією своєї продукції. Більша частина засуджених не забезпечена роботою, що призводить до значних ускладнень як для самих ув'язнених, так і для адміністрації колоній.

У доповіді Моніторингового комітету ПАРЄ 2005 року зазначається:

«Поряд із виділенням достатніх коштів для підтримки і розвитку пенітенціарної системи додаткову увагу слід приділити ефективності витрат. Рахункова палата парламенту, після ретельної перевірки бюджетних видатків Державного департаменту у 2004 році, дійшла висновку що Департамент не зміг належним чином реалізувати доручені йому бюджетні програми. Через відсутність належного внутрішнього контролю і невиконання попередніх рекомендацій Палати посадові особи Департаменту вчинили бюджетні правопорушення і неефективно використали бюджетні кошти на суму 136 мільйонів гривень (майже 19 мільйонів євро). Ми закликаємо органи державної влади України забезпечити достатнє фінансування пенітенціарної системи, усунути переповнення в'язниць і покращити умови утримання. Європейський суд з прав людини неодноразово звертав увагу на те, що брак

ресурсів не може бути виправданням утримання в'язнів в таких поганих умовах, які досягають межі поводження, що є порушенням статті 3 Конвенції. У шести справах проти України Суд визнав умови утримання нелюдськими та такими, що принижують гідність».

Права засуджених осіб за кримінально-виконавчим законодавством України

Очевидно, що виконання судового вироку неминуче супроводжується обмеженнями, не визначеними в судовому вироку, але тісно пов'язаними з виконанням покарання. Практично це означає, що іноді до Закону можуть вводитися обмеження, які не є неминучими при відбуванні покарання у вигляді позбавлення волі й доцільність яких може бути сумнівною або не мати розумного обґрунтування. Проте, сформульовані й введені до Кодексу, вони набирають силу закону.

Кримінально-виконавчий кодекс України містить низку прогресивних положень, однак у ньому залишилися багато норм, характерних для старого кодексу й таких, що не відповідають реаліям сьогодення.

У пункті 2 статті 7 стверджується, що «засуджені користуються всіма правами людини і громадянина, за винятком обмежень, визначених законами України та цим Кодексом і встановлених **вироком суду**». Дана норма дозволяє обмежувати права засуджених, виходячи не тільки за рамки судового вироку, а й за рамки неминучих та доцільних обмежень.

Стаття 8 надає засудженим право «на отримання інформації про свої права та обов'язки, порядок і умови виконання та відбування призначеного судом покарання», однак не ставить за обов'язок адміністрації надавати її в письмовому вигляді. Це призводить до того, що часто тюремний персонал тільки зачитує засудженим їхні права, тим самим позбавляючи їх можливості звертатися до точних формулювань закону в будь-який зручний для них час, коли така потреба виникає. У кожному випадку, коли необхідно звернутися до норм закону, **засуджений змушений просити про це адміністрацію**.

Цією ж статтею засудженим надається право звертатися, відповідно до законодавства, з пропозиціями, заявами й скаргами до адміністрації органів та установ виконання покарань, до їх вищих органів, а також до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, суду, органів прокуратури, інших органів державної влади, місцевого самоврядування та об'єднань громадян. Незважаючи на те, що засуджений має право звернутися до суду, Кодекс не містить процедури та гарантій для такого звернення.

Частина 2 статті 8 визначає коло осіб, які можуть надавати засудженим правову допомогу: «Засудженому гарантується право на правову допомогу. Для отримання правової допомоги засуджені можуть користуватися послугами адвокатів або інших фахівців у галузі права, які за законом мають право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи». Очевидно, що це коло максимально обмежене, до нього, наприклад, не включені ані громадські організації, ані родичі засудженого, тоді як стаття 44 Кримінально-процесуального кодексу України передбачає можливість допуску в якості захисника родичів обвинуваченого. Таким чином, нормами даного Кодексу право засуджених на правову допомогу максимально обмежене.

Встановлений чинними нормативно-правовими актами Департаменту порядок захисту засудженими своїх прав при визначенні виду установи виконання покарань відрізняється невинуватою складністю, плутаниною й у цілому не відповідає положенням Конституції України та чинного законодавства».

У статті 24 Кодексу в переліку осіб, які мають право відвідувати без спеціального дозволу установи виконання покарань для здійснення контролю, відсутні члени Європейського Комітету проти катувань, що не відповідає рекомендаціям Комітету й сенсу Європейської конвенції проти катувань. Немає в переліку й представників наглядових комісій, які уповноважені здійснювати громадський контроль за місцями позбавлення волі. Таким чином, декларований у **статті 25 Кодексу** повноцінний громадський контроль фактично неможливий.

У **пункті 2 статті 25 зазначено:** «Для забезпечення громадського контролю за дотриманням прав засуджених під час виконання кримінальних покарань створюються спостережні комісії, які діють на підставі цього Кодексу та Положення про спостережні комісії, яке затверджується Кабінетом Міністрів України». Як виявило дослідження «Донецького Меморіалу», вперше проведене в Україні, реально ці комісії в переважній більшості на 85-90, а часто й на всі 100 відсотків складаються з чиновників. Тож громадський контроль установ системи тільки декларується, оскільки до кола повноважень комісій, визначених згідно Положенням, контроль за дотриманням прав людини не включено. Тобто на практиці такий контроль відсутній. А позитивні оцінки діяльності спостережних комісій у царині громадського контролю на даному етапі можуть надаватися лише тими, хто погано знає реальний стан справ.

Кодекс не містить чітких вказівок, чи є праця правом засуджених, чи їхнім обов'язком.

Так, у **пункті 1 статті 60 говориться:** «Засуджені до обмеження волі залучаються до праці, як правило, на виробництві виправних центрів, а також на договірній основі на підприємствах». У **статті 9** серед основних обов'язків засуджених необхідність працювати відсутня. Проте **стаття 118** наголошує: «Засуджені до позбавлення волі **повинні працювати в місцях і на роботах**, які визначаються адміністрацією колонії». Разом із тим у **статті 107 Кодексу** наведені права та обов'язки засуджених до позбавлення волі, серед яких визначено право «брати участь у трудовій діяльності». Очевидно, що **одночасне застосування положень статей 107 і 118 неможливе – це явна колізія закону.**

Згідно з **пунктом 4 статті 118**, «засуджені не мають права припиняти роботу з метою вирішення трудових та інших конфліктів». Ця заборона є позбавленням права засуджених відстоювати свої трудові права. Спроба вирішити трудовий конфлікт шляхом призупинення роботи може спричинити тяжкі наслідки для засудженого — його визнають «злісним порушником» і він може бути за це покараний.

Низка статей передбачає використання праці засуджених як покарання (**ст. 68,82,132,145 Кодексу**). Оголосивши про свою прихильність до міжнародних стандартів поводження з ув'язненими, Кодекс в **частині 1 статті 132**, де передбачає таке стягнення, як «призначення на позачергове чергування по прибиранню приміщень і території колонії», що ігнорує рекомендації, які містяться в **частині 1 статті 28 Мінімальних стандартних правил поводження з ув'язненими**, відповідно до якої їх не слід карати в дисциплінарному порядку роботою з обслуговування самої установи».

Особливо багато обмежень, виправданість яких або сумнівна, або взагалі не має розумного

пояснення, міститься у статтях, які визначають права засуджених. Їх конкретний зміст часто суперечить положенням загального характеру, які містяться в Кодексі. Наприклад, у **статті 102** стверджується, що «режим у колоніях має зводити до мінімуму різницю між умовами життя в колонії і на свободі, що повинно сприяти підвищенню відповідальності засуджених за свою поведінку й усвідомленню людської гідності». Це твердження суперечить численним конкретним обмеженням, встановленим іншими статтями цього Кодексу.

Так, **стаття 110** встановлює: «Засудженим надається право на чотири телефонних розмови протягом року тривалістю до п'ятнадцяти хвилин кожна під контролем адміністрації», а стаття 81 передбачає надання однієї телефонної розмови як міру заохочення. Більше того, Правила внутрішнього розпорядку, які є підзаконним актом, ще більше звужують можливості для засуджених користуватися телефоном, оскільки згідно зі статтею 46 Правил «адміністрація установи за наявності технічної можливості забезпечує надання засудженим телефонних розмов». Така норма дозволяє адміністрації у разі, якщо «технічної можливості» немає, взагалі телефонні розмови не надавати, що суперечить положенням Кодексу. Крім того, заохочення телефонним дзвінком та ще одним на місяць означає, що право на спілкування із зовнішнім світом може перетворитися на елемент маніпулювання засудженими. Це суперечить і **статті 22 Конституції України**, яка забороняє приймати закони, що порушують права людини.

Отримання освіти засудженим також ускладнено, тому що в колоніях часто відсутні в достатній кількості підручники, зошити та викладачі. І хоча згідно з **пунктом 2 статті 125** «засудженим, які бажать підвищувати свій загальноосвітній рівень, незалежно від віку, створюються умови для самоосвіти, надається можливість навчання в загальноосвітніх навчальних закладах колоній», водночас здійснення цієї можливості ставиться в залежність від «наявності необхідної матеріально-технічної та науково-методичної бази, педагогічних кадрів». Це не дає **гарантій** для виконання передбачених положенням даної статті зобов'язань та означає, що виконання гарантованого Конституцією права на освіту належно не забезпечується.

За даними Департаменту, в установах виконання покарань утримується 20 352 засуджені, які не мають повної загальної середньої освіти. Навчальні заклади функціонують при 103 виправних колоніях та 18 слідчих ізоляторах. У 38 установах створено вечірні школи, у 41 — класи (групи) з вечірньою формою навчання, у 42 — навчально-консультаційні пункти. Обладнано 332 навчальних класи.

У **пункті 4 цієї ж статті** говориться: «Для засуджених, які не мають робочої професії, за якою вони можуть бути працевлаштовані в даній колонії, обов'язковою є підготовка на курсах професійного навчання робітників на виробництві». Іншими словами, навчання професіям у колоніях може бути примусовим, що не передбачається ані Конституцією, ані вироком суду.

Стаття 112 обмежує максимальну вагу однієї посилки або бандеролі, посилюючись на поштові правила. Незрозуміло, чому «вага однієї передачі не може перевищувати встановленої ваги посилки». Обмеження права одержувати посилки, продукти без обмежень суперечить **пункту 2 статті 102 Кодексу** «звести до мінімуму різницю між: умовами життя в колонії й на волі». Стаття 111 Кодексу надає засудженим у зв'язку з винятковими особистими обставинами отримати право на короточасний виїзд за межі виправних колоній. Цей дозвіл надається начальником колонії з урахуванням особистості та поведінки засудженого. Однак Кодекс не містить процедури оскарження відмови в наданні виїзду.

Можливо, вважається, що начальник колонії ніколи не може помилятися, ухвалюючи рішення щодо надання засудженому можливості виїзду за межі колонії.

Згідно зі статтею 113 «засудженим дозволяється одержувати й відправляти листи та телеграми за свій рахунок без обмеження їх кількості... Кореспонденція, яку отримують і відправляють засуджені, підлягає перегляду». Кодекс не встановлює, як відбувається перегляд листів — у присутності засудженого чи без нього. У такому варіанті це фактично означає цензуру. Крім того, держава не забезпечує засудженим якийсь мінімум можливостей для листування, і якщо у них немає коштів, то тоді немає фактично й права вести листування.

Частина 3 статті 113 вказує на те, що кореспонденція осіб, позбавлених волі, підлягає перегляду, а це є не чим іншим, як прихованою формою цензури, що, згідно зі статтею 15 Конституції України, заборонено. Відповідно до пункту **4 статті 113** «пропозиції, заяви та скарги, адресовані Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини та прокурору, перегляду не підлягають і не пізніше, ніж у добовий строк, направляються за приналежністю». У переліку адресатів для листів, які не підлягають перегляду, Європейський Суд з прав людини з'явився тільки після прийняття 1 грудня 2005 року Закону, яким внесено відповідні зміни.

Стаття 122 Кодексу визначає: «Засуджені мають право на загальних підставах на державне пенсійне забезпечення за віком, по інвалідності, у зв'язку із втратою годувальника та в інших випадках, передбачених законом». Однак пункт 3 цієї статті містить положення, яке зводить нанівець твердження п.1: «Час роботи засуджених у період відбування ними покарання у вигляді позбавлення волі зараховується у стаж роботи для призначення трудової пенсії після звільнення за умови сплати ними страхових внесків до Пенсійного фонду України в порядку і розмірах, передбачених законодавством». У колоніях при оплаті праці засуджених внески в Пенсійний фонд установи на них не перераховують, тим самим не зі своєї волі, а в результаті дій державної структури — установи виконання покарання — засуджені фактично втрачають право на пенсію за період перебування в колонії, якщо не сплатять після виходу на волю в Пенсійний фонд внески за цей час. Як правило, зробити це їм важко або навіть неможливо. Це ще одне свідчення того, як на практиці обіцянка «звести до мінімуму різницю між умовами життя в колонії та на волі» обертається порушенням прав засуджених і створенням для них проблем, які ускладнюють соціальну адаптацію після звільнення.

У **пункті 4 статті 122** міститься положення про те, що «засуджені, які втратили працездатність під час відбування покарання, після звільнення мають право на пенсію і компенсацію шкоди у випадках і в порядку, встановлених законодавством України». Тим самим засуджені позбавляються права на компенсацію завданої їм шкоди під час відбування покарання, бо таке право з'являється у них лише після звільнення. Очевидна дискримінаційність цієї норми, яка стає нібито законною **в силу пункту 2 статті 7**, де стверджується, що «засуджені користуються всіма правами людини і громадянина, за винятком обмежень, визначених законами України та цим Кодексом і встановлених вироком суду».

Процедура оскарження рішень адміністрації, передбачена Кодексом, украї недосконала.

Вона міститься в **пунктах 13-15 статті 134**: «Засуджений може оскаржити накладене на нього стягнення, однак подання скарги не зупиняє виконання стягнення. Посадова особа, яка наклала стягнення, за наявності для того підстав може його скасувати або замінити іншим, більш м'яким стягненням. Вища посадова особа може скасувати стягнення в разі,

коли посадова особа, яка наклала стягнення, перевищила свої повноваження або стягнення було накладено нею за відсутності порушення з боку засудженого». Отже, рішення «вищої посадової особи» оскаржити вже неможливо: Кодекс такого оскарження не передбачає. Кінцева інстанція для скаржника — «вища посадова особа». І ніякої ролі незалежних структур, ніякого громадського контролю за правильністю застосування покарань Кодекс також не передбачає. Крім того, **пунктом 15 даної статті** передбачено, що «при накладенні стягнення на засудженого адміністрація колонії надає йому можливість у встановленому порядку повідомити про це близьких родичів, адвоката або інших фахівців у галузі права, які за законом мають право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи». Однак Кодекс не містить процедур і механізмів повідомлення та гарантії з боку адміністрації. Невідомо, який встановлений порядок повідомлення адвокату про стягнення, не визначено, ким та чим такий порядок встановлений, чи існують санкції за його порушення адміністрацією.

Схожа ситуація і з порядком стягнення матеріальних збитків, заподіяних засудженими до позбавлення волі. **Стаття 157** передбачає, що «особи, які звільнені від відбування покарання, забезпечуються безплатним проїздом до місця проживання або роботи в межах України». Однак ця вимога може й не виконуватися, оскільки зараз колонії часто не мають для цього коштів. **Засуджені нерідко виходять на волю без копійки в кишені й без паспорта.** Однак відповідальність за це Кодексом не передбачена. Це ще один приклад несиметричності відповідальності засудженого та державної установи.

Такі пріоритети зумовлюють порушення прав людини, тому що саме вимогами режиму вони найчастіше виправдовуються.

Як моніторити захист прав?

На національному рівні моніторинг стану дотримання прав ув'язнених є найбільш ефективним засобом попередження катувань і жорсткого поводження із ув'язненими.

Треба пам'ятати, що моніторинг умов утримання засуджених перш за все є обов'язком влади. В «Зводі принципів ООН про захист всіх осіб, яких затримано або засуджено в будь-який засіб» зазначено: «З метою спостереження за неухильним додержанням законів і правил місця засудження регулярно відвідуються кваліфікованими із остатнім досвідом особами, які призначаються і уповноважуються компетентною владою, яка відрізняється від влади, в безпосередньому віданні якої знаходяться місця утримання або позбавлення волі. Затримана або засуджена особа має право вільно і в умовах повної конфіденційності спілкуватися з особами, які відвідують місця позбавлення волі... при дотриманні умов, необхідних для забезпечення безпеки і порядку в таких місцях».

Необхідність контролю за місцями позбавлення волі незалежними органами визнана Факультативним протоколом Конвенції ООН проти тортур. Документ зобов'язує держави-учасниці «створити, призначити або заснувати на національному рівні один або кілька незалежних превентивних механізмів для попередження тортур на національному рівні».

Чому ж необхідно залучати для проведення моніторингу умов утримання недержавні організації, тим більше, що вже існують різні види контролю на національному рівні?

Тому що НУО мають велику перевагу незалежності від влади. Одночасно вони виконують роль представників громадського суспільства по контролю за діяльністю влади і сприяють

встановленню атмосфери поваги до гідності людини в місцях позбавлення волі. Моніторинг з боку суспільства не тільки є гарантією дотримання прав людини, але і укріплює демократію, тому що потребує звітності і «прозорості» від всіх державних установ, включаючи місця позбавлення волі. Таким чином, моніторинг місць позбавлення волі є невід'ємною частиною процесу демократизації.

Тим не менше, він не повинен замінювати виконання державою зобов'язань проводити офіційні перевірки місць позбавлення волі з ціллю дотримання прав людини.

Існуюча практика дозволяє виділити низку понять «моніторингу» як виду соціологічного дослідження.

Моніторинг попереджувальний – система регулярного вимірювання змін, які проходять у суспільстві або його групах за умови регулярного застосування одних принципів відбору і одного й того ж інструментарію для збору даних.

Соціально-політичний моніторинг – постійний, систематичний збір інформації з метою відстежування і контролю за розвитком будь-якого соціально-політичного процесу і його прогнозування.

Кейс-стадія – вивчення випадків феномену і інтенсивний аналіз, який передбачає опитування індивідууму, вивчення документів його життя або випадку, який з ним був, аналіз громадської ситуації в світлі означеної проблеми і формулювання основних висновків і рекомендацій по вирішенню питання.

Правозахисний моніторинг може включати всі ці поняття і застосовувати всі ці методи у різних сполученнях. Найбільш відомі його поняття:

Головна ціль моніторингу – покращення ситуації з правами людини.

Завдання моніторингу:

- Активний плановий збір і обробка максимально вичерпних даних про стан із правами людини в конкретній області для аналізу ситуації.
- Порівняння дійсного стану із формально прийнятим у державі законодавством, нормами міжнародного права і вивчення практичного його дотримання в даній сфері.
- З'ясування причин порушень і надання розумних рішень для змінення ситуації.
- Накопичення матеріалів, необхідних для подальшої діяльності у вибраному напрямку.

Необхідно зазначити, що загальним для більшості держав в питаннях дотримання прав людини в закладах виконання покарань є ототожнення суспільного контролю з незалежним моніторингом. Саме такий моніторинг і є основною і найбільш ефективною формою громадського контролю. Представники громадськості на відміну від посадових осіб, мають свіжий погляд на стан справ, і вони у змозі углядіти те, що з однієї сторони, не йде на користь справі, а з іншої - в більшості випадків, випадає з поля зору представників державного контролю. При певному рівні довіри і відповідних домовленостях, позитивний ефект від такого співробітництва наявний і взаємовигідний. Відомство своєчасно вирішує проблеми і порушення, а правозахисники отримують конкретний результат в питаннях покращання дотримання прав ув'язнених в установах виконання покарань.

Розпочинати діяльність з моніторингу пенітенціарних закладів необхідно з вивчення

законодавчої бази, яка регламентує діяльність пенітенціарної системи України, а саме:

- Конституція України,
- Конвенція Ради Європи «Про передачу засуджених осіб»,
- Європейська Конвенція «Про запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи катуванню» (1987 р.), яка ратифікована Верховною Радою України і набула чинності з 5 серпня 1997 року,
- Конвенція «Про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах», ратифікована Верховною Радою України 10 жовтня 1994 року,
- Кримінальний кодекс України,
- Кримінально-процесуальний кодекс України,
- Кримінально-виконавчий кодекс України,
- Кодекс законів України про працю,
- Кодекс законів України про адміністративні правопорушення,
- Закон України «Про звернення громадян»,
- Закон України «Про боротьбу з корупцією»,
- Закон України «Про охорону здоров'я»,
- Закон України «Про охорону праці»,
- Закон України «Про оперативно – розшукову діяльність»,
- Закон України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі»,
- Указ Президента України «Про утворення Державного департаменту України з питань виконання покарань»,
- Указ Президента України «Про Положення про Державний департамент України з питань виконання покарань»,
- Постанови Пленуму Верховного Суду України від 26 березня 1993 року «Про судову практику в справах про злочини, пов'язані з порушеннями режиму відбування покарання в місцях позбавлення волі»,
- Постанови Пленуму Верховного Суду України № 2 від 26 квітня 2002 року «Про умовно-дострокове звільнення від відбування покарання і заміни невідбутної частини покарання більш м`яким»,
- Правила внутрішнього розпорядку установ виконання покарань (видається кожною установою самостійно на підставі Типового положення), - Наказ Держдепартаменту та Міністерства охорони здоров'я України від 18 січня 2000 року № 3/6 «Про затвердження нормативно-правових актів з питань медико-санітарного забезпечення осіб, які утримуються в слідчих ізоляторах та установах виконання покарань»,
- Наказ Держдепартаменту України з питань виконання покарань «Про затвердження Інструкції про порядок розподілу, направлення та переведення для відбування

покарання осіб, засуджених до позбавлення волі, Положення про комісію з питань розподілу, направлення та переведення для відбування покарання осіб, засуджених до позбавлення волі, Положення про Апеляційну комісію Держдепартаменту з питань розподілу, направлення та переведення для відбування покарання осіб, засуджених до позбавлення волі».

З метою співпраці з державними органами та органами місцевого самоврядування бажано укласти договори про співпрацю із Управлінням Державного департаменту України з питань виконання покарань, з Управлінням МВС України в відповідній області, регіональними управліннями праці та соціального захисту населення. Так, наприклад, з метою лобювання питань дотримання прав людини в пенітенціарних закладах, керівник проекту Пахомов В.А. ввійшов до складу спостережної комісії при Одеській облдержадміністрації, а експерт проекту Добридень Т. - до складу такої комісії при Миколаївській облдержадміністрації.

На робочій нараді виконавців проекту були прийняті такі актуальні для Півдня України напрямки моніторингу:

- Аналіз ситуації із дотриманням справ засуджених шляхом вивчення інформації Державного департаменту України з питань виконання покарань,
- Аналіз інформації прокуратур Миколаївської, Одеської і Херсонської областей з питань нагляду за дотриманням прав засуджених,
- Проведення опитування засуджених в місцях позбавлення волі та звільнених з місць позбавлення волі,
- Розгляд заяв засуджених та членів їх родин з питань порушення прав,
- Проведення робочих зустрічей із головою Державного департаменту України з питань виконання покарань, керівниками підрозділів Генеральної прокуратури України.

Опитування колишніх ув'язнених

3 березня по вересень 2009 року робочою групою проекту проводилося опитування серед тих, хто відбуває покарання, або тільки звільнився із місць позбавлення волі. Опитування проводилося членами фокус-групи проекту в Миколаївській, Одеській і Херсонській областях. В опитуванні взяли участь 360 респондентів. Не всі вони відповіли на всі поставлені питання і тому при обробці анкет ми враховували, скільки було надано відповідей на поставлене питання і в підсумки даємо не абсолютну цифру, а відсотки. Респонденти не тільки давали відповідь на поставлені питання, але і могли вільно висловити свою власну думку. Ми вважаємо, що із висловленою точкою зору громадян, які попали в скрутні життєві обставини, необхідно рахуватися, і ставитися до неї толерантно. В цілому ми отримали об'єктивну картину, яка висвітлює проблеми пенітенціарних закладів і стосунків персоналу із засудженими.

Загальна характеристика громадян, які приймали участь в опитуванні

Із загальної кількості громадян, які прийняли участь в опитуванні 54 (15%) – жінки, 306 (85%) – чоловіки. Середній вік – 37 років. Наймолодшому – 18 років (особи, які перебували

у Миколаївському слідчому ізоляторі), найстаршому – 62 роки. 15 осіб (4%) мають незакінчену середню освіту; 321 (89%) – середню, або середню спеціальну освіту; 24 (7%) – вищу, або незакінчену вищу освіту. 214 (59,4%) респонденти неодружені (з них 171 – 79,9% - розлучені). Тобто, злочинність поширена більшою частиною серед осіб працездатного віку, чоловічої статі, із середнім рівнем освіти. Велика кількість осіб, які скоїли злочини, має слабкі родинні зв'язки і не має мотивів відповідальності в житті за близьких людей.

Реалізація права на охорону здоров'я

За даними Департаменту, медико-санітарне забезпечення засуджених здійснюється 105 медичними частинами установ виконання покарань та 22 лікарнями, а ув'язнених у слідчих ізоляторах — 29 медичними частинами та трьома пунктами охорони здоров'я.

В нашому опитуванні тільки 72 респонденти (20%) вважають стан свого здоров'я нормальним для людини відповідного віку. 80% (зважаючи, що на це питання відповіли всі) – люди хворі, причому, як мінімум, 66% - серйозно хворі (ВІЛ/СНІД, туберкульоз, гепатит, виразка шлунку, серцево-судинні хвороби). 76% опитуваних на питання «Порушувались Ваші права на час хвороби?» відповіли ствердно. Багато з тих, хто відповідав на питання анкети, розповідали, що посилаючись на ту обставину, що препарати для проведення аналізів дорогі, або їх відсутність, на прохання провести аналіз, наприклад, на СД-4, печінкові проби та інше отримували відмову. Найбільш поширені, на думку опитуваних, порушення прав, як пацієнтів:

- Неякісне медичне обстеження
- Упереджене ставлення до хворих
- Знаходження в одній камері туб-інфікованих і здорових
- Відмова в призначенні АРВ-терапії
- Відсутність необхідних ліків для лікування СНІДу
- Неможливість провести аналізи на СД-4
- Довге очікування «етапу» до лікарні
- Немає лабораторії для проведення аналізів і лікування грибкових захворювань
- Низька кваліфікація медичного персоналу.

Нажаль, тільки 9% планують звернутися до тих служб, які покликані за повноваженнями надати першу допомогу звільненим з місць позбавлення волі.

Про стоматологічну допомогу

В умовах, коли на медичне обслуговування засуджених передбачено 36 грн, лікування зубів - проблема. Один з опитуваних прямо відповів, що йому, посилаючись на відсутність ліків, просто видалили зуб. Це можна оцінити і візуально – серед реципієнтів майже половина без зубів, які «залишили» в місцях позбавлення волі. Фактично, лікування засуджених повністю перекладене на кишені тих, хто їм допомагає. Ніякі ліки, в тому числі і АРВ-терапія, на руки хворому не видаються. Засуджений згідно курсу лікування повинен сам прийти до фельдшерського пункту. При цьому він абсолютно не захищений від сваволі інспекторів

установи, які, за словами опитуваних, не відпустили їх до медпункту. Курс лікування АРТ був порушений. 90% опитуваних відповіли, що при звільненні вони не отримали медичної довідки, з якої було би зрозуміло, якими захворюваннями страждає людина, та який курс лікування приймала. Такий стан справ призводить до того, що при звільненні всі наявні діагнози хвороб встановлюються спочатку, із втратою часу на реабілітацію за станом здоров'я.

Реалізація права на освіту та професію

Відомо, що з бюджету країни колонії фінансуються на 50%. Решту коштів ув'язнені мають заробити, хоча згідно прийнятим Україною міжнародним зобов'язанням, фінансування захищених статей – утримання, харчування, медицина – має бути стовідсотковим із бюджету країни. Отримати роботу засудженим не проблема. Проблема – отримати роботу, за яку будуть нараховані гроші. Але тільки 22% відповіли, що мають документ, який посвідчує факт їх трудової зайнятості. При цьому 66% відповіли, що вони працювали в колоніях. Такі розбіжності у відповідях свідчать про те, що труд засуджених використовується, але не оплачується повною мірою. Інша справа, що перелік оплачуваних робіт в колоніях дуже обмежений. На питання «Пропонували Вам допомогу в отриманні професії, додаткової спеціальності?» 73% відповіли ствердно. На семінарі «Міжнародні стандарти утримання засуджених та міжнародне і національне законодавство в сфері прав людини», який проводився в м. Одесі 28.08.2009 року в рамках реалізації проекту, керівники пенітенціарних закладів Миколаївської, Одеської, Херсонської областей, працівники прокуратури відмічали, що, на жаль, держава кинула виробничі підрозділи установ в умовах ринку, напризволяще. Установи системи не мають державного замовлення на свою продукцію, а самі не в змозі займатися ринковим маркетингом, тому що у них інші функції. На запитання «Чи існують проблеми з отриманням освіти в місцях позбавлення волі?» дали відповідь тільки 46% респондентів. З них 87% відповіли, що такої проблеми немає. Засуджені можуть отримати середню освіту і закінчити професійно-технічне училище протягом строку відбуття покарання, але вища освіта для них практично недосяжна. Тільки в Одеській області є досвід отримання вищої освіти дистанційним шляхом. Проблема полягає у фінансуванні. За навчання треба сплачувати. У бюджеті Державного департаменту з питань виконання покарань кошти на це не передбачено, у засуджених грошей на рахунках на це не вистачає. Але необхідно підкреслити, що отримання вищої освіти зажадали тільки окремі в'язні.

Підготовка до звільнення

Майже 70% опитуваних на питання «Чи є у Вас паспорт?» відповіли «ні». Але тільки 15 відсотків з них намагалися відновити свій паспортний документ в місцях позбавлення волі. При цьому тільки троє (0,8%) відповіли, що їм у вирішенні цього питання допомагали працівники колонії. Виходячи із підсумків робочих зустрічей, семінарів, які проводила організація для виконання проекту, ні служби Міністерства внутрішніх справ, ні Державного департаменту України з питань виконання покарань не можуть з'ясувати: на якому етапі загублені документи підсудного? Як суд розглядає справу без посвідчення особи і вносить вирок? Завдяки ініціюванню питання в установах виконання покарань активно переглядаються справи засуджених і вони мотивуються на написання заяви на відновлення паспорта. Наприклад, з початку року в установах виконання покарань Миколаївської області відновлено паспорти 200 засудженим. І хоча, за заявами керівників колоній, у всіх закладах

працює «Школа підготовки до звільнення», за словами опитуваних, ніякої конкретної допомоги вони не отримували, в тому числі і мінімальних коштів на дорогу та харчових. 93% опитуваних відмітили, що їм буде потрібна допомога юриста. Тобто, в закладах виконання покарань засуджені не отримують необхідних відповідей на свої життєві питання, в силу того, що в штатних розкладах колоній не передбачені посади юристів.

Перевірки прокуратури

Єдиною структурою в країні, яка уповноважена регулярно перевіряти стан дотримання прав ув'язнених, є прокуратура.

Робоча група проекту направила інформаційні запити до Генеральної прокуратури України та до прокуратур трьох областей України із запитаннями щодо нагляду за дотриманням законів установами виконання покарань та реагуванням на скарги ув'язнених.

31.08 2009 р. за підписом начальника управління нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах та інших примусових заходів Генеральної Прокуратури України В.Неділько прийшло повідомлення, що наш запит щодо залучення НУО до «проведення перевірок стану додержання законності в установах Державної кримінально-виконавчої служби України надіслано до прокуратур Миколаївської, Одеської та Херсонської областей для розгляду» і що про прийняття нашої пропозиції ми отримаємо відповіді від вказаних прокуратур. Нажаль, тільки Херсонська обласна прокуратура вчасно відповіла про згоду співпрацювати. Від інших прокуратур ми чекаємо відповіді й досі, хоча це вже свідчить про порушення закону саме тим органом, який за призначенням Конституції України повинен наглядати за додержанням прав людини в державі.

У контексті дотримання вимог закону безпосередньо обласними прокуратурами слід звернути увагу на те, що на запити іншої правозахисної організації «Донецького Меморіалу» також не надали відомостей, як того вимагає закон, прокуратури Донецької, Луганської, Дніпропетровської та Запорізької областей. Тільки після звернення громадської організації до Генеральної прокуратури в ці обласні прокуратури нею були надіслані вказівки надати відповідь на інформаційний запит.

Водночас, як уже зазначено вище, попри майже повну відсутність (за даними прокуратур) підтверджених скарг з боку ув'язнених, перевірки прокуратурами установ системи виявляють численні порушення. Результатів перевірок свідчать про те, що в діяльності установ кримінально-виконавчої системи є чимало проблем. Силами тільки прокуратури та Уповноваженого Верховної Ради з прав людини виявити їх важко, багато з виявлених порушень залишаються невідомими громадськості, тому не стають предметом обговорення. Покладатися в уявленні про стан системи тільки на ту порцію інформації, яку видає суспільству Департамент з питань виконання покарань, навряд чи є виправданим. Тож більш активне залучення громадськості, зокрема громадських організацій, до діяльності установ системи та до їх контролю, активізація діяльності спостережних комісій та проведення моніторингів дозволять скласти більш повну та об'єктивну картину стану дотримання прав ув'язнених. Тільки на підставі повної інформації слід вирішувати питання подальших шляхів розвитку кримінально-виконавчої системи України, включаючи питання її підпорядкування та ролі громадських організацій у здійсненні громадського контролю за її діяльністю і дотриманням прав засуджених.

Висновки

Проведене опитування стану дотримання прав засуджених дає нам можливість зробити наступні висновки:

1. Опитування не надало підтвердження тому, що національне законодавство, нормативні документи Державного департаменту України з питань виконання покарань та практика роботи установ департаменту відповідають вимогам міжнародних стандартів дотримання прав людини у пенітенціарній системі.
2. Персонал, який відповідає за сприяння реалізації засудженими своїх прав на освіту, професію, працю та гідну її оплату, охорону здоров'я, не володіє в повній мірі знаннями вимог міжнародних стандартів та правил, спеціалізовані навчання з прав людини з персоналом установ не проводяться.
3. Матеріально-технічна база робітничих підприємств установ виконання покарань є матеріально та морально застарілою, що погіршує умови для повної і якісної реалізації права засуджених на працю та отримання винагороди від неї, на здобуття дійсно повної загальної освіти чи такої робітничої професії, яка користується попитом на ринку праці. Підприємства не в змозі проводити маркетингові дослідження і конкурувати на ринку. Державне замовлення на продукцію пенітенціарних підприємств відсутнє.
4. Особливе нарікання у засуджених викликає стан медичного забезпечення та питання охорони здоров'я. Найбільше скарг було висловлено засудженими на низьку кваліфікацію, байдужість медичного персоналу та ігнорування потреб засуджених у медичній допомозі, відсутність необхідних медичних препаратів, неможливість отримати своєчасну та належну медичну допомогу.
5. Засуджені не отримують необхідної соціальної підготовки до звільнення, особливо в питаннях відновлення паспортних документів, надання правової допомоги, поліпшення стану здоров'я.

Основними причинами, які заважають втіленню в життя міжнародних стандартів з питань дотримання прав людини в пенітенціарній системі, на нашу думку, є:

- загальне порушення прав людини в державі,
- недостатнє бюджетне фінансування потреб Державного департаменту України з питань виконання покарань в сфері охорони здоров'я засуджених, модернізації матеріально-технічної бази виправних установ (виробництва, медичної частини тощо),
- відсутність реальних державних програм приведення умов утримання засуджених до міжнародних норм,
- низький рівень знань засуджених про свої права і можливість несилових вирішень проблемних питань,
- формальний громадський контроль за дотриманням прав засуджених у вигляді спостережних комісій місцевих органів влади, піклувальної ради та громадської ради при керівних органах пенітенціарних закладів,
- відсутність державних закладів соціальної адаптації та реінтеграції звільнених з місць позбавлення волі.

Пропозиції та рекомендації

1. Внести зміни до нормативних документів Державного департаменту України з питань виконання покарань, які регулюють реалізацію права засуджених на працю та гідну її оплату, умови праці, освіти, професійну підготовку, охорону здоров'я, згідно вимог прийнятих у 2006 році нових Європейських в'язничих правил.
 2. Забезпечити виконання у всіх установах Державної кримінально-виконавчої служби законів щодо оплати праці, в тому числі дотримання мінімальних законодавчих гарантій в цій сфері.
 3. Розробити і втілити навчальну програму з прав людини для персоналу пенітенціарних закладів в рамках професійної підготовки та підвищення кваліфікації.
 4. Внести в заходи підготовки до звільнення обов'язковість відновлення паспорту та видачі медичної довідки про стан здоров'я звільненого. За умови підтвердження громадянства України – паспорт видавати у тижневий термін.
 5. Запровадити у відносинах між державними виконавчими органами і виробничими закладами пенітенціарних установ державне замовлення на продукцію і налагодити випуск цієї продукції на підприємствах виховних закладів.
 6. Відповідальність за достовірність інформації про стан справ із правами засуджених покласти на відповідні спостережні комісії при облдержадміністраціях. Залучати до вивчення питання громадські неурядові організації. Питання дотримання прав ув'язнених щорічно розглядати на засіданнях відповідних комісій. Висновки для прийняття заходів передавати керівництву Державного департаменту України з питань виконання покарань.
 7. Створити достатні умови для доступності до медичних послуг, у тому числі забезпечення консультування лікарями-наркологами, інфекціоністами центрів по боротьбі із СНІДом, венерологів та інших.
 8. Забезпечувати антиретровірусним лікуванням та лікуванням опортуністичних захворювань у хворих на СНІД.
 9. Організувати якісне, добровільне та своєчасне перед- та післятестове консультування на ВІЛ.
 10. Забезпечити обстеження на ВІЛ-інфекцію та інші інфекційні хвороби в місцях позбавлення волі.
 11. Організувати спільно із неурядовими організаціями та міжнародними донорами систему догляду та підтримки в'язнів, які живуть з ВІЛ/СНІД.
- Соціальна адаптація колишніх в'язнів Процес соціальної адаптації засудженого повинен починатися як мінімум за три місяці до звільнення із з'ясування потреб і можливостей для осіб, що потребують соціальної допомоги й перебувають у цей момент у місцях позбавлення волі. Параметри оцінки потреб вивільнюваних засуджених:
1. Вивчення наявних особистих документів засудженого й оцінка можливостей у легалізації його цивільного статусу (відновлення паспорта, реєстрації, ідентифікаційного коду, свідоцтва про народження й ін.);

-
2. Визначення місця тимчасового або постійного проживання засудженого відразу після звільнення;
 3. Визначення потреби в матеріальній допомозі на якийсь час (на харчування, тимчасове проживання, одягу й взуття, на побутові потреби);
 4. Визначення характеру й обсягу юридичної допомоги засудженому після звільнення;
 5. Визначення потреби й перспектив засудженого поступити до навчальної установи;
 6. Оцінка перспектив працевлаштування засудженого й професійна підготовка по спеціальностях для роботи на волі;
 7. Медичний огляд на предмет визначення наркозалежності, ВІЛ-інфекції, туберкульозу та інших соціально небезпечних хвороб і видача відповідних медичних документів;
 8. Оцінка перспектив реабілітації й готовності засудженого змінити свій колишній спосіб життя;
 9. Визначення рівня соціальної підготовки засудженого до волі й характеру необхідної соціально-психологічної допомоги, призначення типу груп взаємодопомоги, консультацій психолога та ін.;
 10. Визначення характеру й обсягу соціальної і юридичної допомоги засудженим-інвалідам;
 11. Визначення можливої переадресації в інші державні соціальні служби, у тому числі у ВІЛ-сервісні громадські організації та благодійні фонди.

ДОДАТОК 1

ПАМ'ЯТКА «ЗНАЙ СВОЇ ПРАВА»

Конституція України гарантує кожному:

- право на повагу до його гідності (**ч. 1 ст. 28**);
- право на свободу та особисту недоторканність (**ч. 1 ст. 29**);
- право невідкладного ознайомлення з мотивами арешту чи затримання (**ч. 4 ст. 29**);
- право на невідкладне роз'яснення прав (**ч. 4 ст. 29**);
- право з моменту затримання захищати себе особисто та користуватися правовою допомогою захисника (**ч. 4 ст. 29**);
- право у будь-який час оскаржити в суді своє затримання (**ч. 5 ст. 29**);
- право вимагати негайного повідомлення родичів про свій арешт чи затримання (**ч. 6 ст. 29**);
- право вимагати негайного звільнення якщо протягом сімдесяти двох годин з моменту затримання особі не вручено вмотивованого рішення суду про тримання її під вартою (**ч. 3 ст. 29**);
- право не бути підданим катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню (**ч. 2 ст. 29**);
- право на недоторканність житла (**ч. 1 ст. 30**);
- право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів, що зобов'язані розглянути звернення і дати обґрунтовану відповідь у встановлений законом строк (**ст. 40**);
- право звертатися за захистом своїх прав до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (**ч. 3 ст. 55**);
- право після використання всіх національних засобів правового захисту звертатися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом яких є Україна (**ч. 4 ст. 55**);
- право на відшкодування за рахунок держави чи органів місцевого самоврядування матеріальної та моральної шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб при здійсненні ними своїх повноважень (**ст. 56**);
- право на правову допомогу яка надається безкоштовно у передбачених законом випадках, та на вільний вибір захисника своїх прав (**ч. 1 ст. 59**);
- право не доводити свою невинуватість у вчиненні злочину (**ч. 2 ст. 62**);

-
- право на відшкодування за рахунок держави матеріальної та моральної шкоди, завданої безпідставним засудженням, у разі скасування вироку суду як неправосудного (**ч. 4 ст. 62**);
 - право відмовитися давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначено законом (**ч. 1 ст. 63**).

ЯК ЗАХИСТИТИ СЕБЕ?

Для уникнення можливого незаконного обмеження Ваших прав з боку представників правоохоронних органів, перш за все необхідно не вчиняти правопорушень.

Дії законослухняного громадянина при спілкуванні з представниками правоохоронних органів.

Якщо Вас помилково підозрюють у вчиненні правопорушення, Вам необхідно скористатися гарантованими Конституцією та Законами України правами та сприяти правоохоронцям у з'ясуванні обставин справи.

З цією метою ми радимо всім законослухняним громадянам:

- сприяти правоохоронцям у здійсненні ними своїх обов'язків;
- виконувати всі законні вимоги правоохоронців;
- у разі сумнівів у законності вимог правоохоронців, обов'язково оскаржити їхні дії чи бездіяльність;
- уважно ознайомлюватися з документами, які пропонують Вам підписати, і за наявності незгоди з викладеними в них обставинами – оскаржити даний акт.

Скарги на незаконні дії або бездіяльність службових осіб, що порушують Ваші права, Ви можете направити до вищестоящої службової особи, до прокуратури, до суду, а також до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

Якщо Вас викликають до суду, прокуратури, відділу міліції, Вам необхідно:

- знати в якості кого Вас викликають;
- по можливості заручитися правовою допомогою;
- обов'язково з'явитися у вказану установу та у визначений час, за неможливості – повідомити особу котра Вас викликає;
- давати лише правдиві показання і пояснення.

Особа, яка притягається до адміністративної відповідальності має право:

- знайомитися з матеріалами справи, давати пояснення, подавати докази, заявляти клопотання;
- при розгляді справи користуватися юридичною допомогою адвоката, іншого фахівця у галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи, виступати рідною мовою і користуватися послугами

перекладача, якщо вона не володіє мовою, якою ведеться провадження;

- оскаржити постанову по справі.

Справа про адміністративне правопорушення розглядається в присутності особи, яка притягається до адміністративної відповідальності. Під час відсутності цієї особи справу може бути розглянуто лише у випадках, коли є дані про своєчасне її сповіщення про місце і час розгляду справи і якщо від неї не надійшло клопотання про відкладення розгляду справи. (ч. 1 ст. 268 Кодексу України про адміністративні правопорушення).

Обвинувачений має право:

- знати, в чому його обвинувачують;
- давати показання з пред'явленого йому обвинувачення або відмовитися давати показання і відповідати на запитання;
- мати захисника і побачення з ним до першого допиту; подавати докази; заявляти клопотання;
- ознайомлюватися після закінчення досудового слідства або дізнання з усіма матеріалами справи;
- брати участь у судовому розгляді в суді першої інстанції;
- заявляти відводи; подавати скарги на дії і рішення особи, яка провадить дізнання, слідчого, прокурора, судді та суду, а за наявності відповідних підстав – на забезпечення безпеки.

Підсудний має право на останнє слово. (ч. 2-3 ст. 43 Кримінально-процесуального кодексу України).

Підозрюваний має право:

- знати, в чому він підозрюється;
- давати показання або відмовитися давати показання і відповідати на запитання;
- мати захисника і побачення з ним до першого допиту; подавати докази;
- заявляти клопотання і відводи;
- вимагати перевірки судом чи прокурором правомірності затримання;
- подавати скарги на дії і рішення особи, яка провадить оперативно-розшукові дії та дізнання, слідчого і прокурора, а за наявності відповідних підстав – на забезпечення безпеки. (ч. 2 ст. 43-1 Кримінально-процесуального кодексу України).

За яких підстав Вас можуть затримати працівники міліції?

- з метою припинення адміністративних правопорушень, коли вичерпано інші заходи впливу;
- з метою встановлення особи;
- з метою складення протоколу про адміністративне правопорушення у разі неможливості складення його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим;
- з метою забезпечення своєчасного і правильного розгляду справ та виконання постанов по

справах про адміністративні правопорушення;

- коли Вас застали при вчиненні злочину або безпосередньо після його вчинення;
- коли очевидці, в тому числі й потерпілі, прямо вкажуть на Вас, що саме Ви вчинили злочин;
- коли на Вас або на Вашому одязі, при Вас або у Вашому житлі буде виявлено явні сліди злочину;
- якщо є підстави вважати Вас підозрюваним у вчиненні злочину а Ви намагаєтеся втекти або не маєте постійного місця проживання.

Про затримання особи обов'язково складається протокол. Адміністративне затримання може тривати більше ніж три години лише у виняткових випадках, при цьому особа яка його здійснює зобов'язана протягом двадцяти чотирьох годин повідомити прокурора. Затримання підозрюваного у вчиненні злочину не може тривати більше сімдесяти двох годин. За завідомо незаконні затримання, винна службова особа притягається до кримінальної відповідальності згідно ст. 371 Кримінального кодексу України.

Обов'язки правоохоронців при затриманні особи.

Міліція забезпечує право на юридичний захист та інші права затриманих і взятих під варту осіб, не пізніше як через 24 години повідомляє про їх місце перебування близьким родичам, адміністрації за місцем роботи чи навчання і в разі необхідності вживає заходів до негайного подання їм медичної та іншої допомоги. (ч. 5 ст. 5 Закону України «Про міліцію»).

Про місце перебування особи, затриманої за вчинення адміністративного правопорушення, негайно повідомляються її родичі, а на прохання також власник відповідного підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган. (ч. 2 ст. 261 Кодексу України про адміністративні правопорушення).

Про арешт підозрюваного або обвинуваченого і його місце перебування слідчий зобов'язаний повідомити його дружину або іншого родича, а також сповістити за місцем його роботи. Якщо обвинувачений є іноземним громадянином, то постанова про арешт направляється в Міністерство закордонних справ України. (ст. 161 Кримінально-процесуального кодексу України).

Умови застосування сили або спеціальних засобів працівниками міліції.

Працівники міліції мають право застосувати заходи фізичного впливу, в тому числі прийоми рукопашного бою для припинення правопорушень, подолання протидії їх законним вимогам, якщо інші способи не забезпечили виконання покладених на них обов'язків. (ст. 200 Статуту Патрульно-постової служби міліції України; ст. 13 Закону України «Про міліцію»).

Застосуванню сили, спеціальних засобів повинно передувати попередження про намір їх використання, якщо дозволяють обставини. Без попередження фізична сила, спеціальні засоби можуть застосовуватися, якщо виникла безпосередня загроза життю або здоров'ю громадян чи працівників міліції. (ст. 201 Статуту Патрульно-постової служби міліції України; ч. 2 ст. 12 Закону України «Про міліцію»).

Проведення особистого огляду та огляду речей.

Особистий огляд та огляд речей, допускаються з метою припинення адміністративних правопорушень, коли вичерпано інші заходи впливу, встановлення особи, складення протоколу про адміністративне правопорушення у разі неможливості складення його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим, забезпечення своєчасного і правильного розгляду справ та виконання постанов по справах про адміністративні правопорушення. (ч. 1 ст. 260 Кодексу України про адміністративні правопорушення).

Особистий огляд може провадитись уповноваженою на те особою однієї статті з оглядуваним і в присутності двох понятих двох понятих тієї ж статті. (ч. 2 ст. 264 Кодексу України про адміністративні правопорушення).

Огляд речей, ручної кладі, багажу, знарядь полювання і лову риби, добутої продукції, транспортних засобів та інших предметів здійснюється, як правило, у присутності особи, у власності (володінні) якої вони є. У невідкладних випадках зазначені речі, предмети може бути піддано оглядові з участю двох понятих під час відсутності власника (володаря). (ч. 4 ст. 264 Кодексу України про адміністративні правопорушення).

Про проведення особистого огляду або огляду речей, складається протокол або про це зазначається в іншому протоколі. Речі і документи, що є знаряддям або безпосереднім об'єктом правопорушення, виявлені під час затримання, особистого огляду або огляду речей, вилучаються. (ч. 1 ст. 265 Кодексу України про адміністративні правопорушення).

Проведення обшуку та вилучення.

Обшук проводиться в тих випадках, коли є достатні підстави, що знаряддя злочину, речі й цінності, здобуті злочинним шляхом, а також інші предмети і документи, які мають значення для встановлення істини в справі чи забезпечення цивільного позову, знаходяться в певному приміщенні або місці чи в якої-небудь особи.

Обшук проводиться також і в тому випадку, коли є достатні дані про те, що в певному приміщенні або місці знаходяться розшукувані особи, а також трупи чи тварини.

Обшук проводиться за вмотивованою постановою слідчого з санкції прокурора чи його заступника, за винятком житла чи іншого володіння особи.

У невідкладних випадках обшук, за винятком житла чи іншого володіння особи, може бути проведений без санкції прокурора, але з наступним повідомленням прокурора в добовий строк про проведений обшук та його результати.

Обшук житла чи іншого володіння особи, за винятком невідкладних випадків, проводиться лише за вмотивованою постановою суду.

У невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя та майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину, обшук житла чи іншого володіння особи може бути проведено без постанови судді. (с. 177 Кримінально-процесуального кодексу України).

Вилучення проводиться у випадках, коли є точні дані, що предмети чи документи, які мають значення для справи, знаходяться в певній особі чи в певному місці.

Вилучення проводиться за вмотивованою постановою слідчого.

Примусове вилучення із житла чи іншого володіння особи проводиться лише за

вмотивованою постановою судді. (ст. 178 Кримінально-процесуального кодексу України).

Обшуки і вилучення, крім невідкладних випадків, повинні провадитись удень. (ст. 180 Кримінально-процесуального кодексу України).

Обшук і вилучення проводяться в присутності двох понятих і особи, яка займає дане приміщення, а при відсутності її – представника житлово-експлуатаційної організації або місцевої Ради народних депутатів.

Обшук і виїмка в приміщеннях, що їх займають підприємства, установи і організації, проводяться в присутності їх представників. Під час обшуку по можливості повинна бути забезпечена присутність обшукуваного або повнолітнього члена його родини, а при необхідності – також потерпілого.

Обшукуваним, понятим і відповідним представникам повинно бути роз'яснено їх право бути присутніми при всіх діях слідчого і робити заяви з приводу цих дій; ці заяви підлягають занесенню до протоколу. (ст. 181 Кримінально-процесуального кодексу України).

Обшук особи та виїмка у неї предметів і документів можуть бути проведені без постанови у таких випадках:

- при фізичному захопленні підозрюваного уповноваженими на те особами, якщо є достатні підстави вважати, що затриманий має при собі зброю або інші предмети, які становлять загрозу для оточуючих, чи намагається звільнитися від доказів, які викривають його чи інших осіб у вчиненні злочину;
- при затриманні підозрюваного;
- при взятті підозрюваного, обвинуваченого під варту;
- при наявності достатніх підстав вважати, що особа, яка знаходиться в приміщенні, де проводиться обшук чи примусова виїмка, приховує при собі предмети або документи, які мають значення для встановлення істини в справі.

Особи, які беруть участь у виконанні цих слідчих дій, повинні бути однієї статі з особою, яку обшуковують чи у якої проводиться виїмка. (ч. 3-4 ст. 184 Кримінально-процесуального кодексу України).

При обшуку або вилученні можуть бути вилучені лише предмети і документи, які мають значення для справи, а також цінності і майно обвинуваченого або підозрюваного з метою забезпечення цивільного позову або можливої конфіскації майна. (ч. 1 ст. 186 Кримінально-процесуального кодексу України).

ДОДАТОК 2

Що необхідно в першу чергу громадянинові, що готується до звільнення?

Відновити документи!

Це Ви можете зробити ще перебуваючи в місцях позбавлення волі - треба звернутися до співробітників своєї виправної установи. Крім того, співробітники обласного центру реєстрації для осіб без певного місця проживання проводять виїзні прийоми в колоніях і приймають заяви засуджених на відновлення документів. Про час їхнього приїзду Ви також можете довідатися в адміністрації колонії.

Якщо відновлення документів Ви припускаєте займатися самостійно, то документами, що засвідчують особистість, у Вашій ситуації служать:

1. Паспорт громадянина України,
2. Тимчасове посвідчення особи громадянина,
3. Посвідчення особи моряка,
4. Свідоцтво про народження (для осіб до 16 років),
5. Посвідчення водія,
6. Пенсійне посвідчення,
7. Посвідчення, видане за місцем роботи,
8. Довідка про звільнення,
9. Інші документи, оформлені у встановленому порядку.

Для відновлення паспорта можуть знадобитися свідоцтво про народження, свідчення про шлюб або про розірвання шлюбу. Щоб одержати ці документи, необхідно звернутися у відділ РАГС за місцем проживання, пред'явити довідку про звільнення або тимчасове посвідчення особи. Співробітники РАГС зобов'язані допомогти Вам, навіть якщо необхідні документи й свідчення треба запитувати з інших міст. Привертаємо вашу увагу на те, що написання прізвища, імені, по батькові українською мовою обов'язково повинне збігатися з написанням цієї інформації в документах ваших родичів - батька, матері, братів, сестер. Інакше доведеться родинні відносини доводити в суді або виправляти записи в актових книгах. А це потребує додаткових коштів, часу й нервів.

Якщо Ви визначили місце проживання після повернення з колонії, то з довідкою про звільнення необхідно прийти у свій районний паспортний відділ по місцю проживання. Причому відсутність реєстрації місця проживання не може бути причиною відмови у відновленні паспорта. Гроші для відновлення документів можна одержати по довідці про звільнення, звернувшись у районну адміністрацію по місцю проживання. Як правило, там надають для цього невелику, але достатню матеріальну допомогу. Видача паспорта здійснюється в місячний строк після прийняття документів.

В інших випадках ми рекомендуємо звертатися до Обласного центру реєстрації громадян без певного місця проживання: м. Миколаїв, вул. Кругова, 47, тел. 56-11-08.

Адреси районних відділів внутрішніх справ м. Миколаєва:

Заводського району - м. Миколаїв, вул. Фрунзе, 2, т. 34-11-98

Корабельного району - м. Миколаїв, вул. Бурштинова, 64, т.25-20-02; 25-30-55

Ленінського району - м. Миколаїв, вул.12-я Продольна, 42-а, т. 21-61-11

Центрального району - м. Миколаїв, вул. Декабристів, 8, т.49-87-01

Адреси районних адміністрацій м. Миколаєва:

Заводський район - м. Миколаїв, вул. Чигрина, 9, т. 36-93-28

Корабельний район - м. Миколаїв, ін. Жовтневий, 314, т. 25-70-53

Ленінський район - м. Миколаїв, ін. Жовтневий, 1, т. 24-91-38

Центральний район - м. Миколаїв, вул. Інженерна, 1, т. 35-43-70

Про реєстрацію місця проживання

Можна, звичайно, все життя порушувати порядок реєстрації, працювати без трудової книжки й медичну допомогу одержувати по швидкій допомозі. Але якщо хочете ввійти в нормальну життєву колію, то про реєстрацію місця проживання треба подумати заздалегідь.

Сьогодні в Україні скасоване положення закону про втрату права проживання у зв'язку з відбуванням покарання. Відповідно до Житлового Кодексу України (п.7 ст.71) за особами, які відбувають покарання, зберігається житло, у якому вони були прописані до суду, протягом усього строку покарання, якщо там залишилися проживати інші члени родини. На реєстрацію місця проживання неповнолітніх по місцю проживання їхніх батьків не потрібно згоди всіх проживаючих на даній житлоплощі. Тобто, якщо ви повернулися у свій будинок (квартиру), де були прописані до покарання, то маєте право зареєструвати тут своє місце проживання. Якщо житло під час вашої відсутності було продано (обмінено) без вашої письмової згоди, а також у всіх інших випадках незаконного позбавлення права на проживання, і якщо ваші родичі не дають згоди на реєстрацію в новому приміщенні - звертайтеся в суд за місцем знаходження житлоплощі. Позовна заява повинна називатися «про відновлення права на проживання» або «про визнання договору купівлі-продажу (міни) недійсним». Строк давнини позову щодо поновлення порушених прав на житло становить, як правило, 3 роки з моменту встановлення факту порушення прав. Хоча суд при наявності поважних причин може розглянути питання незалежно від строку позовної давнини.

Якщо за якимись причинами будинок або квартира за вами не збереглися, немає родичів або знайомих, які дадуть згоду на реєстрацію на їхній житлоплощі, то вам допоможуть, у першу чергу:

1. Центр реєстрації - можна зареєструватися строком до півроку (вул. Кругова,47, тел. 56-11-08);
2. Притулок для осіб без певного місця проживання - там же.

При наявності паспорта й за умови, що громадянин, що звільнився з місць позбавлення волі,

самотній (немає родичів, які відповідно до сімейного законодавства зобов'язані надавати допомогу у нагляді), похилого віку або інвалід 1-2 групи й потребує за медичними показниками в стороннього нагляду, його можливо доправити у будинок-інтернат для громадян похилого віку й інвалідів.

Якщо громадянин, що звільнився з місць позбавлення волі (при наявності паспорта), страждає психічними захворюваннями та за медичними показниками може проживати в психоневрологічному інтернаті, то можливо його доправити у будинок -інтернат психоневрологічного профілю навіть при наявності родичів.

Для рішення таких питань необхідно звертатися в управління праці й соціального захисту відповідної районної адміністрації за місцем проживання. А в г. Миколаєві - у департамент праці й соціального захисту Миколаївського міськвиконкому:

м. Миколаїв, вул. Декабристів, 25, тел. 36-21-50.

При наявності паспорта й реєстрації місця проживання наступний крок - працевлаштування.

У цьому питанні можуть бути корисні різні рекламні буклети, оголошення, газети. Сьогодні досить підприємств, які цілком законно займаються питаннями працевлаштування громадян. Але надійніше за все для рішення питань працевлаштування звернутися в міські або районні центри зайнятості.

При зверненні до центра зайнятості при собі необхідно мати паспорт і трудову книжку, документ про освіту, довідку про звільнення (оригінали й копії документів).

У випадку відсутності паспорта може бути надана довідка про реєстрацію за місцем проживання.

Якщо для вас неможливо підібрати підходящу роботу через відсутність необхідної кваліфікації, втраті здатності виконувати роботу з попередньої професії, служба зайнятості запропонує безкоштовні курси по професійній підготовці, перепідготовці й удосконалюванню кваліфікації для підвищення вашої конкурентноспроможності на сучасному ринку праці. При цьому в період профпідготовки виплачується матеріальна допомога.

З метою вирішення питання тимчасової зайнятості ви можете прийняти участь в оплачуваних громадських роботах.

У центрі зайнятості ви можете одержати інформаційні й консультаційні послуги, психологічні поради. Тут же фахівці роз'яснять порядок і можливість одержання допомоги з безробіття.

Всі інформаційні й консультаційні послуги служби зайнятості надаються безкоштовно.

Поки Ви одержите першу зарплату, пройде певний час. А гроші навіть на дуже скромне життя потрібні прямо зараз!

Органами праці й соціального захисту населення може бути призначена державна допомога відповідно до Законів України «Про державну соціальну допомогу родинам з дітьми», «Про державну соціальну допомогу інвалідам дитинства й дітятам-інвалідам», «Про державну соціальну допомогу громадянам, які не мають права на пенсію, та інвалідам». Вам може бути надано:

1. Державну соціальну допомогу малозабезпеченим родинам,

-
2. Державну соціальну допомогу інвалідам дитинства й інвалідам,
 3. Державну соціальну допомогу громадянам, які не мають права на пенсію й інвалідам,
 4. Житлову субсидію.

Для рішення питання про призначення державної соціальної допомоги ви повинні звертатися в управління праці й соціального захисту населення за місцем проживання. Туди необхідно надати паспорт, довідки з місця роботи про доходи всіх членів родини, зареєстрованих за місцем вашого проживання, довідку про склад родини, трудову книжку, довідки про стан здоров'я, що підтверджують наявність інвалідності або інших серйозних захворювань.

Якщо буде потреба нарахування або відновлення виплати пенсії, ви можете звернутися у відділення Пенсійного фонду України за місцем проживання.

Якщо громадянин, що звільняється з місць позбавлення волі, одержував пенсію в Пенсійному фонді України, то адміністрація установи виконання покарань зобов'язана в триденний строк від дня звільнення передати відповідну інформацію в територіальні органи Пенсійного фонду України за місцем перебування громадянина для забезпечення своєчасної виплати призначеної пенсії.

Якщо громадянин, що звільнився з місць позбавлення волі, досяг пенсійного віку і має необхідний виробничий стаж, для призначення пенсії йому варто звернутися в управління Пенсійного фонду України за місцем реєстрації проживання. При собі необхідно мати паспорт і трудову книжку. У випадку її відсутності або відсутності необхідних записів, стаж підтверджується довідками, копіями (виписками) наказів, посвідченнями, характеристиками, письмовими трудовими угодами, відомостями про нарахування заробітної плати, іншими документами, у яких є відомості про певні періоди праці, показаннями свідків. Вищезгадані документи повинні бути підписані посадовими особами й завірені печатками. Якщо підприємство, на якому Ви працювали, ліквідовано, то документи по заробітній платі, накази про зарахування, переклад, звільнення здаються, як правило, в архів. Архів по особовому складу ліквідованих підприємств м. Миколаєва перебуває за адресою: **м. Миколаїв, вул. Московська, 13. тел. 35-35-53**, районні архіви - при районних державних архівах.

Документи про призначення пенсії розглядаються органами Пенсійного фонду в строк не більше десяти днів від дня їхнього надходження.

Районні управління пенсійного фонду України в м. Миколаєві:

Заводського району - т. 56-48-17

Корабельного району - т. 63-50-43

Ленінського району - т. 22-30-57

Центрального району - т. 47-12-95; 37-40-30.

Нажаль, багато людей, що звільнилися з місць позбавлення волі, мають проблеми зі здоров'ям. При необхідності одержання медичних послуг ви можете звернутися в районні, міські або обласні установи охорони здоров'я.

Ви маєте право на безкоштовне флюорографічне й медичне обстеження. У випадку

виявлення інфекційних або інших захворювань, які вимагають стаціонарного лікування, вас направлять у спеціалізовані відділення системи охорони здоров'я.

Безкоштовне і анонімне тестування на ВІЛ-інфекцію ви можете пройти в будь-якій поліклініці, але найкраще звернутися в обласний центр по профілактиці й боротьбі зі СНІД: м. Миколаїв, вул. Плеханівська, 134-Б.

Пам'ятайте ! За навмисне зараження інфекційними хворобами може наступити кримінальна відповідальність.

Ви маєте право самостійно вибрати собі лікаря . Якщо ви безпорадні в цьому питанні, то звертайтеся до того лікаря, який обслуговує вашу територію. Якщо, на вашу думку, доктор недостатньо грамотний, погано ставиться до вас, то можна звернутися до керівника медичної установи із проханням про направлення до іншого доктора. Лікар також має право відмовитися від ведення пацієнта, якщо той не виконує його розпоряджень або правил внутрішнього розпорядку медичної установи за умови, що це не загрожує життю хворого.

При певному стані здоров'я і за відповідних медичних показань можна оформити інвалідність.

Інвалідність встановлюється органами медико-соціальної експертизи (МСЕК) Міністерства охорони здоров'я України.

Цими органами встановлюється група, причина й час настання інвалідності, відсоток втрати працездатності, а також види необхідної матеріальної, соціально-побутової й медичної допомоги інвалідам в індивідуальній програмі реабілітації.

Огляд хворих у МСЕК проводиться за місцем проживання або лікування, по направленню лікувальної установи, при пред'явленні паспорта або іншого документа, що засвідчує особу. Якщо хворий за станом здоров'я, відповідно до висновку лікарсько-консультаційної комісії (ВКК), не може з'явитися в МСЕК, огляд проводиться вдома або в стаціонарі, де він перебуває на лікуванні; у виняткових випадках, наприклад, коли хворої проживає у віддаленій місцевості, МСЕК може приймати рішення заочно, при згоді хворого й за матеріалами його історії хвороби.

Датою встановлення інвалідності вважається день надходження в МСЕК документів, необхідних для огляду хворого.

Інвалідність встановлюється датою на перше число місяця, що впливає за місяцем, на який призначено черговий огляд хворого. Повторний огляд призначається через 1-3 року. Однак в окремих випадках група інвалідності призначається без визначення строку (при анатомічних дефектах, стійких незворотних змінах, чоловікам старше 60 років і жінкам старше 55 років і в деяких інших випадках).

Адреси МСЕК у м. Миколаєві:

вул. Миколаївська, 17, т. 22-70-83

вул. Декабристів, 11, т. 47- 97-91

пров. Корабелов, 1, т. 47-79-18.

Для допомоги в одержанні освіти, продовження навчання, перенавчання ви можете

звернутися в районні, міські управління науки і освіти. Тут же ви одержите інформацію про діючим в області загальноосвітніх, професійно-технічних і вищих навчальних закладах.

Управління науки і освіти Миколаївської облдержадміністрації перебуває на вул. Спаській, 29:

Відділ дошкільної, загальної середньої й позашкільної освіти - т.35-60-09,

Відділ професійно-технічної освіти - т.35-02-28,

Відділ координації діяльності вищих навчальних закладів - т. 35-10-79.

Для рішення питань неповнолітніх дітей і молоді (від 14 до 35 років) можна звернутися в **районні або міські центри соціальних служб для молоді**. Обласний центр соціально-психологічної допомоги для молоді перебуває в м. Вознесенську Миколаївської області, вул.Жовтневої революції, 239, т. 0513453042, Миколаївський міський центр перебуває в м.Миколаєві, вул. Спаська, 43, тел. 35-41-00.

Тут можна безкоштовно одержати інформаційні, психологічні, юридичні послуги. Такі ж безкоштовні послуги вам нададуть фахівці громадських організацій, що діють у даному регіоні, зокрема НООМД «Пенітенціарна ініціатива», що перебуває за адресою: м. Миколаїв, вул. Леніна, 6-а.

Одержати безкоштовну соціальну допомогу, що надається малозабезпеченим громадянам (гарячу їжу, одяг, продовольчі набори, медикаменти першої необхідності, засоби дезінфекції) ви можете отримати в управліннях праці і соціального захисту населення райдержадміністрацій, виконкомів міських рад, в організаціях Червоного Хреста, в благодійних фондах і релігійних організаціях.

Обласне відділення Червоного Хреста - м. Миколаїв, пр. Леніна, 21, тел.46-3-16,
Миколаївський обласний благодійний фонд - м. Миколаїв, вул. Луначарського, 2, тел. 24-03-80.

ДОДАТОК 3

Адреси і контактні телефони служб м.Херсона:

Обласне управління праці і соціального захисту населення

Адреса: м. Херсон, вул. К. Маркса, 13 «А» т. /0552/24-10-33

Херсонське обласне управління охорони здоров'я

Адреса: м. Херсон, вул. 295 Стрелецької дивізії, 21 т. /0552/26-60-85

Обласний Центр СНІД

Адреса: м. Херсон, проїзд Береговий, 3 (поліклініка № 3) т./0552/27-36-91

Обл. Центр соціальних служб для молоді

Адреса: м. Херсон, т. /0552/46-05-46

Обласний Центр зайнятості

Адреса: м. Херсон, т. /0552/49-05-10

Управління державного департаменту з питань виконання покарань у Херсонській області

Адреса: м. Херсон, т. /0552/32 72 81, 49-02-54

Протитуберкульозний диспансер

Адреса: м. Херсон, Миколаївське шосе, 82 т. /0552/ 54-28-23

Шкірно-венерологічний диспансер

Адреса: м. Херсон, вул. Суворова, 42, вул. Горького, 39 т. /0552/49-01-99

Обласна інфекційна лікарня

Адреса: м. Херсон, вул. Бегми, 1 А т. /0552/54-38-16

Паспортний стіл Комсомольського району

Адреса: м. Херсон, вул. Філатова, 30 т. /0552/49-42-15

Паспортний стіл Суворівського району

Адреса: м. Херсон, вул. Маяковського, 10 т. /0552/22-61-53

Паспортний стіл Дніпровського району

Адреса: м. Херсон, вул. Залу Егерсег, 29 т. /0552/55-10-89

УВС Херсонської області

Адреса: м. Херсон, вул. Кірова, 4 т. /0552/28-63-96

ДОДАТОК 4

Можливо, що на вашому шляху до нового життя доведеться не один раз звернутися до органів державної влади, місцевого самоврядування зі скаргами, заявами, пропозиціями. Цей процес регулюється **Законом України «Про звернення громадян»**.

Відповідно до Закону кожний громадянин має право звернутися до органів державної влади й місцевого самоврядування, підприємств, організацій, установ всіх форм власності, громадських організацій, до засобів масової інформації, посадових осіб із заявами, які стосуються ваших прав, з різними пропозиціями й скаргами про порушення цих прав.

У заяві повинні бути зазначені ваше прізвище, ім'я, по батькові, місце проживання, паспортні дані, викладена суть питання, скарги, прохання й пропозиції.

Заява може бути усною. Така заява викладається громадянином і повинна бути записана посадовою особою на особистому прийомі.

Письмова заява відправляється поштою або передається громадянином установі особисто або через довірену особу, яка повинна мати відповідне нотаріально засвідчене доручення.

Заява повинна бути підписана заявником із вказівкою дати. У разі невиконання цієї вимоги вона вертається заявникові з відповідними роз'ясненнями не пізніше, ніж через 10 днів від дня її надходження.

Письмова заява без вказівки місця проживання, не підписана автором, а також з якої неможливо встановити авторство, визнається анонімною і розгляду не підлягає. Правильно оформлені заяви і подані в зазначеному вище порядку підлягають обов'язковому прийому й розгляду.

Забороняється відмова в прийомі й розгляді заяв з посиланням на незнання мови заявника, політичні погляди, партійну приналежність, стать, вік, віросповідання, національність громадянина.

Навіть якщо заява за своїм змістом не відноситься до повноважень даного органу влади, установи, посадової особи, її повинні прийняти. У цьому випадку заява (у строк не більше п'яти днів) пересилається компетентним органам влади або посадовим особам, про що повідомляється громадянинові, який подав заяву. Якщо заява громадянина не містить даних, необхідних для ухвалення рішення, вона в п'ятиденний строк вертається громадянину з необхідними роз'ясненнями.

Забороняється направляти скарги громадян для розгляду тим органам і посадовим особам, чий дії й рішення оскаржуються.

Реєстрація документів повинна здійснюватися в день їхнього надходження на реєстраційно-контрольних картках або в спеціальних журналах. Вам бажано мати другий екземпляр заяви, на якому буде проставлено реєстраційний номер і дату реєстрації, підпис особи, що прийняла заяву.

Корисні поради:

Успіх у вирішенні ваших проблем залежить тільки від вас. Не очікуйте, що хтось прийде й вирішить їх за вас.

Якщо люди або організації, до яких ви звернулися, не вирішили ваші питання зараз, це в жодному разі не означає, що їх не можна вирішити взагалі!

Ніколи не очікуйте легкого й миттєвого рішення всіх своїх питань. Щоб щось вирішити, потрібно докласти зусиль і певного часу. Але головне при цьому - не зупинятися, поки всі ваші питання не будуть вирішені.

Труднощі, які вам мають зустрітися на шляху до нового життя, - явище тимчасове й переборне. Головне пам'ятайте - все залежить від вашого бажання і прагнення змінити своє життя!

ДОДАТОК 5

Бланк

моніторингового звіту за проектом _____

м. Миколаїв

«__» _____ 2009 року

з «__». _____ .2009р. по «__» _____ .2009р. фокус-групою проекту у складі

було здійснено анкетування осіб, які звільнилися із місць позбавлення волі Управління Державного департаменту України з питань виконання покарань з питань дотримання прав засуджених.

Проведене опитування відповідно до дотримання:

- Міжнародної декларації прав людини,
- Закону України «Про запобігання захворюванню на ВІЛ/СНІД та соціальний захист населення»,
- Закону України «Про соціальну адаптацію осіб, які відбували покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк»,
- Спільного наказу Міністерства охорони здоров`я України, Державного департаменту України з питань виконання покарань від 18 січня 2000 року № 3/6 «Про внесення змін і доповнень до Порядку медико-санітарного забезпечення осіб, які утримуються в слідчих ізоляторах та виправно-трудовах установах Державного департаменту України з питань виконання покарань, затвердженого наказом Державного департаменту України з питань виконання покарань та Міністерства охорони здоров`я України»,
- Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.12.2004р. № 890-р „Про моніторинг і оцінку ефективності заходів, що забезпечують контроль стану епідемії ВІЛ-інфекції/СНІДу за національними показниками”,
- Наказ МОЗ від 17.05.06р. № 280 „Про затвердження переліку національних показників моніторингу і оцінки ефективності заходів, що забезпечують контроль стану епідемії ВІЛ-інфекції/СНІДу”.

Опитано ___ осіб.

Кількість чоловік - ___%

Порушення виявлені в :

- Правоохороній сфері – ___

(документування, реєстрація місця проживання)

- Медичних послугах – ___

(профілактичні огляди, додаткове обстеження, невідача довідки про стан здоров`я при звільненні)

- Інші – ___

(призначення пенсії за станом здоров`я, видання копії наказу про укладення трудової угоди, надання допомоги по перекваліфікації, наявність допомоги по встановленню родинних зв`язків).

Клієнтам проекту надані безкоштовні соціально-правові консультації з питань відновлення документів, можливості тимчасової реєстрації місця проживання, працевлаштування, отримання соціальної допомоги, отримання тимчасового притулку, оформлення пенсії, отримання АРТ, проведення ДКТ, отримання медичних послуг в закладах охорони здоров'я, захисту цивільних справ в органах прокуратури, суду.

Керівник _____(підпис)

ДОДАТОК 7

Протокол семінару «Міжнародні стандарти поводження з в'язнями та міжнародні та національні законодавчі акти щодо прав людини».

Ціль: Підвищення рівня знань співробітників пенітенціарних закладів півдня України в питаннях міжнародних стандартів та національного законодавства щодо дотримання прав засуджених в місцях позбавлення волі. (План семінару додається)

Задачі:

1. Ознайомити учасників семінару із основними міжнародними та національними документами, які регулюють питання дотримання прав ув'язнених у виправних закладах.
2. Проінформувати учасників семінару про підсумки моніторингу прав засуджених в пенітенціарній системі півдня України.
3. Напрацювати пропозиції, направлені на усунення порушень прав засуджених в місцях позбавлення волі.

Дата і місце проведення семінару: 28 серпня 2009 року, м. Одеса, приміщення обласного благодійного фонду «За майбутнє без СНІДу» за адресою: м. Одеса, Олександрівський проспект, 4.

Методи роботи, застосовані при проведенні семінару: презентації, відеофільм, доповіді, дискусія, «мозковий штурм».

Учасники семінару: представники органів виконання покарань, органів внутрішніх справ, прокуратури, органів праці та соціального захисту населення, органів працевлаштування, центрів реєстрації бездомних громадян, соціальних служб для молоді, неурядових громадських організацій. Загальна кількість учасників - 23 (список додається).

Огляд семінару. Робота семінару почалася з привітання керівника проекту «Моніторинг прав засуджених в пенітенціарній системі півдня України» Пахомова В.А. Він ознайомив учасників семінару із ціллю та завданням семінару, передав вітання Фонду демократичних ініціатив Посольства США в Україні, яку фінансує проект. Присутні ознайомилися із змістом роздаткового матеріалу, планом роботи семінару (роздатковий матеріал додається).

Пахомов В.А. представив учасникам семінару **презентацію** «Міжнародні та національна правові аспекти дотримання прав ув'язнених в пенітенціарних закладах України».

Відбулося знайомство учасників семінару, в якому кожен висловив свої очікування від участі у заході.

Для учасників семінару було продемонстровано відеофільм «Результати моніторингу робочої групи проекту з питань дотримання прав засуджених в пенітенціарній системі півдня України».

Із доповіддю «Про проблеми утримання засуджених у виправних закладах» виступив **Пінькас В.Г.- генерал-майор, начальник управління Державного департаменту України з питань виконання покарань в Херсонській області.**

У виступі Пінкас В.Г. наголосив, що основною невирішеною проблемою, за якою тягнеться і більша частина інших є недофінансування всієї системи. Навіть з урахуванням того, що в системі діють підприємства і установи, що самостійно заробляють кошти на додаткове утримання ув'язнених, на харчування, наприклад, витрачається 230 грн. в місяць. Це за умови, що більшу частину продуктів установи вирощують у своїх допоміжних хазяйствах.

Засуджені, ті хто хоче, повинні працювати і тим самим заробляти гроші і на своє утримання і на подальше життя, після звільнення. Але всі підприємства і установи системи були «викинуті» в ринок без належної підготовки, державних замовлень, нового оснащення і ще з багатьма проблемами, які значно загострилися в умовах економічної кризи. Великою підмогою могла б бути участь ув'язнених у польових роботах: сів, сапання, збір урожаю. Робочої сили в селі не хватає. Але як організувати нагляд за ув'язненими, як випустити їх за стіни виправного закладу – законодавець цього не вирішив.

Ми маємо деякі позитивні підсумки і надбання в роботі – у нас немає проблем з подальшим навчанням і професійною перекваліфікацією ув'язнених. У наших їдальнях більше немає запаху «тюремної» їжі, ми намагаємося покращити побутові умови.

Але грошей катастрофічно не хватає.

Відносно порушень немайнових прав засуджених. У фільмі йшлося про забруднення у знайомстві із матеріалами справи при подання на умовно-дострокове звільнення. Засуджений порушував режим, забув про винесені попередження та заходи, які до нього застосовувалися, а пройшов час і він каже, що такого не було. Ми надаємо вільно матеріали особової справи як засудженому, так і його родичам для знайомства і контролю за поведінкою того, хто відбуває покарання. Нехай тільки вони не забувають регулярно цікавитися матеріалами своєї справи.

Управління все ж таки не зобов'язане відновляти паспорти засуджених, а тільки сприяти бажанню того, хто відбуває покарання його відновити. Але як, розкажіть, будь ласка, пройшло слухання справи в суді, винесено вирок без документа, який посвідчує особу? На мій погляд, саме на цьому етапі і необхідно відновити документ підслідному. І це нагальне завдання відповідних органів.

Це ж саме ми можемо відповісти і на закиди щодо працевлаштування звільнених, або недостовірної інформації щодо їх місця перебування після звільнення, соціальної підтримки їх середовища. Після звільнення вони такі ж вільні люди, як і ми з вами і ніхто не може їх контролювати, або заставити працювати. Тільки вільне волевиявлення звільненого та його щире намагання щось виправити у своєму житті є запорукою того, що він знову не опиниться у місцях позбавлення волі.

У обговоренні доповіді начальника управління Пінкаса В.Г. прийняли участь: **Голосков І.Ю.** – начальник відділу кримінально-виконавчої інспекції управління виконання покарань в Одеській області, **Мішин С.В.** – виконавчий директор Одеської міської організації «Подолання», **Васильченко Ю.** – головний спеціаліст головного управління праці та соціального захисту населення Херсонської облдержадміністрації. Кожен з виступаючих висвітлив окремі проблеми, які існують у практиці роботи із тими, хто відбуває покарання.

Після перерви із доповіддю «Організація прокурорського нагляду за додержанням закону при виконанні кримінального покарання у виді позбавлення волі» виступив **Сосновських Ю.Ю.** – в.о. прокурора прокуратури м. Одеси. Організація прокурорського нагляду за

умовами відбування покарання регламентується законами України і має системний характер. При цьому розповіді учасників опитування на те, «що прокурор послунав але нічого не зробив», не відповідають дійсності.

Які проблеми у дотриманні прав засуджених?

По-перше, це дійсно складно подати касаційну скаргу і ознайомитися із матеріалами справи. Тут є явні недоліки міжвідомчих розпорядчих документів, які необхідно вирішити на рівні Верховного суду, Генеральної прокуратури, Державного департаменту України з питань виконання покарань.

По –друге. Так, установи виконання покарань висилають повідомлення і до органів внутрішніх справ і до органів працевлаштування про звільнення засудженого. Але дуже часто у нього вже загублені зв'язки із родиною, і за місцем реєстрації до відбуття покарання його ніхто не чекає. То й запит цей формальний і відповідь на нього також.

Відслідкувати формальні запити і відповіді дуже складно. Ось ми зараз чули, які розбіжності у цифрах органів внутрішніх справ, міліції і органів працевлаштування про звільнених, прибулих із місць позбавлення волі. Це і є формалізм.

Предметом прокурорського нагляду є і якість надання медичних послуг ув'язненим. Прокурорський візит починається із розмови із засудженим. Ми уважно вислуховуємо всю інформацію, яку надає людина, а потім вже відокремлюємо дійсне від балаканини. За час моєї роботи кричущих порушень прав ув'язнених як пацієнтів не було.

У відеофільмі пролунало, що важко хвору людину звільнили достроково, аби не псувати «показники» колонії. Скажіть, а що краще було би якби людина померла без близьких, родичів, в умовах, далеких від ідеальних? Дострокове «актування» - це акт милосердя, а не бажання звільнитися від хворого. Скажу більше – у цьому році є засуджені, які померли на стадії розгляду їх справи у суді. Це тому, що справи розглядаються дуже повільно, суди завантажені. Крім того, суддя, отримавши справу, і побачивши, що хворий засуджений до 15 років ув'язнення, не завжди приймає рішення про його дострокове звільнення, навіть зважаючи на смертельні недуги. І це вже справа правосуддя, а не органів виконання покарань.

Підтримую питання держзамовлення для установ виконання покарань. Багато якої продукції виготовляється на підприємствах системи. Інформацію про це можна взяти на сайті Держдепартаменту. На сьогодні начальник колонії став, в першу чергу, директором підприємства, менеджером, економістом, а вже потім начальником виправного закладу. І це шкодить і колонії і підприємству. В рамках департаменту, мабуть, можна створити службу єдиного замовника, і вже до цього заказу налагодити виробництво продукції. В закладах виконання покарань на сьогодні 150 тис. народу. Більша частина з них – це люди працездатного віку і більша частина з них має бажання заробляти. Це питання держава повинна вирішити, один начальник колонії тут не впорається.

В обговоренні доповіді Сосновських Ю.Ю. взяли участь: **Кравченко В.С.** – начальник сектору УДДУПВП в Одеській області, **Дроганова С.В.** – начальник відділу Одеського обласного центру соціальних служб для молоді, **Кореновський В.І.** – заступник начальника УДДУПВП в Миколаївській області, **Єфименко В.В.** – помічник прокурора Миколаївської області.

Із доповіддю « Робота спостережних комісій в питаннях дотримання прав засуджених» виступила Стопченко Г.П. – начальник сектору Миколаївської облдержадміністрації, секретар спостережної комісії.

У доповіді Стопченко Г.П. зупинилася на питаннях, які розглянула спостережна комісія у поточному році. Обласна комісія намагається скоординувати роботу районних комісій, вивчити питання і окремі напрямки роботи по ресоціалізації осіб, які відбували покарання, надання допомоги ув'язненим на етапі їх підготовки до звільнення. Наприклад, громадською організацією «Незалежна соціальна адвокація та правозахист» у ході реалізації проекту, що надається, було підняте питання відсутності паспортів у засуджених, та їх вкрай незадовільного відновлення на етапі підготовки до звільнення. Заступник голови облдержадміністрації, голова спостережної комісії Луста В.В. надав доручення предметно і негайно виправити положення справ. Я із задоволенням відмічаю, що на сьогодні перевірено близько 2 тис. справ осіб, які відбувають покарання і близько 200 паспортів поновлено. Це надасть змогу скоротити час на адаптацію звільнених, їх працевлаштування, медичного обслуговування, отримання різних видів державної допомоги.

Не дивлячись на вкрай обмежену кількість співробітників центру реєстрації, який ми теж відкрили за підтримки громадської організації, сьогодні там тимчасово зареєстровано близько 700 осіб, з яких майже половина - прибулі з виправних установ. Це дає людям можливість працевлаштуватися, отримати медичну допомогу, вирішувати питання пенсійного забезпечення.

В обговоренні доповіді Стопченко Г.П. взяли участь **Чеканов С.В.** – директор Одеського обласного центру обліку безпритульних громадян, **Поліщук В.Г.** – головний спеціаліст головного управління праці та соціального захисту населення Одеської облдержадміністрації, **Сивенюк В.М.** – начальник служби дільничних інспекторів УМВС України в Миколаївській області, **Козак В.П.** – голова правління Всеукраїнської благодійної організації «Рух в підтримку колишніх в'язнів України «Подолання».

Юрист проекту **Ципляк В.В.** доповіла учасникам семінару попередні **дані про опитування тих, хто звільнився з місць позбавлення волі про порушення їх прав.**

З квітня по липень 2009 року в рамках реалізації проекту «Моніторинг прав засуджених в пенітенціарній системі Півдня України» було проведено опитування 310 осіб, які відбувають, або відбували покарання.

88% з них чоловіки, 12% - жінки. 86% - громадяни у віці до 50 років, тобто самого працездатного віку; тільки 13% не мають повної середньої освіти. 14% опитуваних - хворі на туберкульоз, 49% - на гепатит, 66% інфіковані ВІЛ. 45% опитуваних вважають, що їх права у випадку хвороби, були порушені.

Основні порушення, які вказали опитувані:

- Неякісне медичне обслуговування,
- Неуважне і упереджене ставлення до хворого,
- Знаходження в одній камері хворих на ТБ і здорових людей,
- Відмова в забезпеченні АРТ,
- Відсутність необхідних ліків для лікування СНІДу,

-
- Неможливість здати аналіз на СД-4,
 - Довге очікування етапу до лікарні.

86% відповіли, що при звільненні їм не надавали медичну довідку про стан здоров'я. В той же час видно. Що як мінімум 66% опитуваних серйозно хворі і медичний висновок допоміг би їм скоротити час на оформлення пенсії за станом здоров'я, або продовжити лікування.

47% тих, хто відповідав на це запитання, відмічають, що у виправних закладах немає проблеми із отриманням або продовженням освіти.

У 44% звільнених є проблема із місцем реєстрації проживання, 65% мають потребу у соціально-правовому супроводі.

Рекомендації семінару.

- Вжити заходи, які направлені на скорочення терміну виготовлення паспортів,
- Створити заклади для осіб, які звільнені з місць позбавлення волі і не мають власного житла та потребують стороннього догляду,
- Встановити контакти між НУО та органами влади південних областей України,
- Поширити участь у семінарах і тренінгах представників владних структур,
- У зв'язку із нагальністю проблеми соціальної адаптації звільнених, передбачити в штаті управлінської праці та соціального захисту населення відповідну посадову одиницю,
- Проблему дотримання прав ув'язнених в виправних установах вирішувати у постійному зв'язку органів прокуратури і громадських організацій.
- Внести зміни у розпорядчі документи МВС щодо скорочення строку відновлення паспорта,
- Підготувати і поширити печатні матеріали з порадами звільненим,
- Повернутися обличчям до засуджених, до співробітників і разом обличчям одне до одного,
- Відновлення паспорта замість втраченого треба проводити в процесі судового розгляду справи,
- Залучати до роботи у виправних закладах робітників соціальних служб для молоді, центрів працевлаштування,
- Позбутися формалізму у роботі із засудженими,
- Скласти зусилля для створення центру тимчасового проживання звільнених з місць позбавлення волі.

ЗАКОНОДАВСТВО

Основні принципи поводження з ув'язненими

Резолюція 45-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН від 14 грудня 1990 року.

Генеральна Асамблея,

беручи до уваги давні намагання Організації Об'єднаних Націй гуманізації кримінального правосуддя і захисту прав людини;

беручи також до уваги, що правильна політика попередження злочинності і боротьби з нею має важливе значення для успішного планування економічного і соціального розвитку;

визнаючи, що мінімальні стандартні правила поводження з в'язнями, прийняті першим Конгресом Організації Об'єднаних Націй з попередження злочинності і поводженню з правопорушниками, мають велике значення і вплив на розвиток кримінальної політики і практики;

враховуючи висловлену на попередніх конгресах стурбованість з приводу різного роду перепон, які заважають повному здійсненню цих правил;

визнаючи, що повному здійсненню цих правил буде сприяти застосування основних принципів, що їх визначають;

посилаючись на резолюцію 10 про статус ув'язнених і резолюцію 17 про права ув'язнених, прийняті сьомим Конгресом Організації Об'єднаних Націй з попередження злочинності і спілкуванню з правопорушниками;

посилаючись також на заяву, зачитану на десятій сесії Комітету попередження злочинності і боротьби з нею Міжнародною асоціацією допомоги в'язням, Міжнародною Конфедерацією католицьких благодійних організацій, Комісією церков з міжнародних питань Всесвітньої Ради церков, Міжнародною асоціацією працівників освіти за мир у всьому світі, Міжнародною федерацією прав людини, Міжнародною радою з навчання дорослих, Міжнародною спілкою студентів, Всесвітнім альянсом молодих християн і Всесвітньою радою корінних народностей, які є неурядовими організаціями, що мають консультативний статус категорії II при Економічній і Соціальній Раді;

посилаючись також на відповідні рекомендації, покладені в зміст доповіді Міжрегіональної підготовчої наради для восьмого Конгресу з політики в галузі кримінального правосуддя в зв'язку з проблемами тюремного ув'язнення, здійснення інших правових санкцій і альтернативних заходів;

визнаючи, що проведення восьмого Конгресу Організації Об'єднаних Націй з попередження злочинності і поводженню з правопорушниками співпадає з Міжнародним роком просвіти, проголошеним Генеральною Асамблеєю в її резолюції 42/104 від 7 грудня 1987 року;

бажаючи відобразити перспективу, відзначену сьомим Конгресом, а саме те, що функція системи кримінального правосуддя полягає в сприянні захисту основних цінностей і норм суспільства;

визнаючи розумність розробки декларації з прав ув'язнених;

підтверджуючи основні принципи поводження з ув'язненими, які є в Додатку до цієї

резолуції, і просить Генерального секретаря Організації Об'єднаних Націй довести їх до відома держав-учасниць.

Основні принципи поводження з ув'язненими

1. Всі ув'язнені користуються повагою, бо у них є гідність і значимість, як людей.
2. Не допускається ніякої дискримінації за ознакою раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних та інших переконань, національного або соціального походження, майнового стану, народження чи за іншою ознакою.
3. Бажано також поважати релігійні переконання і культурні традиції тієї групи, до якої належать ув'язнені, у всіх випадках, як цього вимагають місцеві умови.
4. Тюрми несуть відповідальність за утримання ув'язнених і захист суспільства від правопорушень у відповідності до інших соціальних завдань будь-якої держави та й основними обов'язками у сприянні добробуту і розвитку всіх членів суспільства.
5. За винятком тих обмежень, необхідність яких надто обумовлена фактом ув'язнення в тюрму, всі ув'язнені користуються правами людини і фундаментальними свободами, викладеними у Загальній декларації прав людини, Міжнародному пакті про економічні, соціальні й культурні права, Міжнародному пакті про громадянські й політичні права і Факультативному протоколі до них (Резолюція 2200 А (XXI) Генеральної Асамблеї, Додаток), а також іншими правами, що викладені в інших пактах Організації Об'єднаних Націй.
6. Усі ув'язнені мають право брати участь у культурній і просвітній діяльності, спрямованій на всебічний розвиток людської особистості.
7. Слід докласти і заохочувати зусилля для скасування одиночного утримання як покарання і обмеження його застосування.
8. Необхідно створювати умови, які дають в'язням можливість займатися корисною оплачуваною працею, що полегшить їх реінтеграцію на ринку робочої сили їхніх країн і зобов'яже їх надавати фінансову допомогу своїм сім'ям і родичам.
9. Ув'язнені користуються медичним обслуговуванням, яке є в даній Країні, без дискримінації у зв'язку з їх юридичним станом.
10. З участю і при сприянні громадських і соціальних інститутів, з належним урахуванням інтересів потерпілих створюються сприятливі умови для реінтеграції колишніх в'язнів у суспільство в найбільш сприятливих умовах.
11. Викладені вище принципи застосовуються безумовно. ООН. Резолюції і рішення, прийняті Генеральною Асамблеєю на першій частині 45-ї сесії. (PRESS-RELEASE, GA/8165, 21 січня 1991 р. Рез.45/111,14 грудня 1990 р.)

Закон України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави»

(Відомості Верховної Ради (ВВР), 2003, N 46, ст.366)

Цей Закон з метою захисту національних інтересів України, утвердження і зміцнення конституційних засад демократичної, правової держави у сфері цивільно-військових відносин, забезпечення прав і свобод людини та відповідно до міжнародних зобов'язань,

взятих Україною, визначає правові засади організації і здійснення демократичного цивільного контролю над Збройними Силами України та іншими утвореними відповідно до законів України військовими формуваннями, а також над правоохоронними органами держави.

Розділ I

ОСНОВИ ДЕМОКРАТИЧНОГО ЦИВІЛЬНОГО КОНТРОЛЮ НАД ВОЄННОЮ ОРГАНІЗАЦІЄЮ І ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВИ

Стаття 1. Визначення основних термінів Наведені в цьому Законі терміни вживаються в такому значенні:

цивільно-військові відносини - сукупність правових взаємовідносин між суспільством та складовими частинами Воєнної організації держави, які охоплюють політичні, фінансово-економічні, соціальні та інші процеси у сфері національної безпеки і оборони;

Воєнна організація держави - охоплена єдиним керівництвом сукупність органів державної влади, військових формувань, утворених відповідно до Конституції і законів України, діяльність яких перебуває під демократичним контролем суспільства і відповідно до Конституції та законів України безпосередньо спрямована на вирішення завдань захисту інтересів держави від зовнішніх та внутрішніх загроз;

правоохоронні органи - державні органи, які відповідно до законодавства здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції;

демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією та правоохоронними органами держави (далі - цивільний контроль) - комплекс здійснюваних відповідно до Конституції і законів України правових, організаційних, інформаційних заходів для забезпечення неухильного дотримання законності й відкритості в діяльності всіх складових частин Воєнної організації та правоохоронних органів держави, сприяння їхній ефективній діяльності і виконанню покладених на них функцій, зміцненню державної та військової дисципліни.

Стаття 2. Основні завдання цивільного контролю Цивільний контроль має забезпечувати:

пріоритет політичних підходів до вирішення питань військового будівництва, спрямування діяльності всіх складових частин Воєнної організації та правоохоронних органів на реалізацію визначених засадами внутрішньої і зовнішньої політики завдань у сфері національної безпеки і оборони, правоохоронної діяльності з метою становлення і розвитку громадянського суспільства та зміцнення конституційного правопорядку в державі, здійснення визначених Конституцією України функцій у сфері національної безпеки, оборони та зміцнення громадського порядку;

дотримання законності в діяльності всіх складових частин Воєнної організації та правоохоронних органів держави;

підтримання політичної стабільності в суспільстві, створення умов, які унеможливають використання Збройних Сил України та інших військових формувань, правоохоронних органів для обмеження прав і свобод громадян або з метою повалення конституційного ладу, усунення органів влади чи перешкодження їх діяльності, а також в інтересах окремих осіб, політичних партій, громадських організацій;

попередження та недопущення порушень конституційних прав і свобод, захист законних інтересів громадян України, які перебувають на службі у Збройних Силах України, інших військових формуваннях, утворених відповідно до законів України, та у правоохоронних органах, осіб, звільнених з військової служби, а також членів їхніх сімей;

урахування громадської думки, пропозицій громадян та громадських організацій при обговоренні й ухваленні рішень з питань діяльності Збройних Сил України, інших військових формувань, правоохоронних органів та посадових осіб у сфері оборони, національної безпеки, зміцнення громадського порядку і законності;

виділення відповідно до законів у необхідних обсягах і раціональне використання бюджетних коштів, спрямованих на утримання і функціонування Воєнної організації та правоохоронних органів держави, зокрема на реформування Збройних Сил України;

використання за цільовим і функціональним призначенням державного майна, переданого в управління Збройним Силам України та іншим військовим формуванням, а також правоохоронним органам;

своєчасне, повне і достовірне інформування органів державної влади та суспільства про діяльність Збройних Сил України, інших військових формувань, правоохоронних органів, забезпечення її відповідності вимогам Конституції і законів України, нормам міжнародного права, реальній військово-політичній і криміногенній обстановці, завданням забезпечення надійної оборони і безпеки держави, зміцнення громадського порядку.

Стаття 3. Правові основи цивільного контролю

Правовими основами цивільного контролю над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави є Конституція України, цей та інші закони України, а також міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Стаття 4. Принципи здійснення цивільного контролю

Цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави здійснюється на основі:

верховенства права, неухильного дотримання вимог законодавства, яким регулюються цивільно-військові відносини, діяльність Збройних Сил України, інших військових формувань, правоохоронних органів;

розмежування функцій і повноважень політичного керівництва Воєнною організацією держави і правоохоронною діяльністю та професійного військового управління Збройними Силами України, іншими військовими формуваннями, правоохоронними органами, унеможливлення дублювання їхніх функцій;

взаємодії й відповідальності органів державної влади та органів військового управління і правоохоронних органів у межах, визначених законодавством, за здійснення оборонної політики та політики у справі зміцнення законності й громадського порядку, за своєчасне і всебічне матеріально-фінансове забезпечення Збройних Сил України, інших складових частин Воєнної організації, правоохоронних органів держави для виконання покладених на них функцій;

деполітизації та деідеологізації контролю. Службові (посадові) особи, здійснюючи згідно із цим Законом функції контролю у сфері оборони і безпеки держави та правоохоронної

діяльності, не можуть бути зв'язані рішеннями політичних партій чи громадських організацій;

прозорості видатків на національну безпеку і оборону, правоохоронну діяльність, утилізацію та ліквідацію озброєнь, попередження і ліквідацію наслідків надзвичайних ситуацій;

здійснення діяльності Збройних Сил України, інших військових формувань на принципах єдиноначальництва і суворої дисципліни;

відкритості для суспільства інформації про діяльність Збройних Сил України та інших складових частин Воєнної організації, правоохоронних органів держави, яка не становить державну таємницю, з урахуванням визначеної законами специфіки державних правоохоронних органів;

відповідальності посадових осіб за своєчасність, повноту і достовірність інформації, що надається, та за реагування на звернення громадян, громадських організацій, виступи засобів масової інформації;

судового захисту прав суб'єктів цивільного контролю.

Стаття 5. Предмет цивільного контролю

Предметом цивільного контролю у сфері оборони і безпеки, правоохоронної діяльності держави є:

обґрунтованість рішень державних органів з військових питань та питань правоохоронної діяльності з точки зору відповідності їх засадам внутрішньої і зовнішньої політики, міжнародним зобов'язанням України за укладеними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України;

хід виконання програм реформування Збройних Сил України, інших військових формувань, зокрема програм переведення Збройних Сил України на контрактну форму комплектування особовим складом, вирішення проблем соціальної і професійної адаптації військовослужбовців, які підлягають звільненню або звільнені в запас чи у відставку, забезпечення їх житлом та конверсії колишніх військових об'єктів, військового, військово-політичного та військово-технічного співробітництва з іншими державами та міждержавними союзами, створення і розвитку виробництва нових видів озброєнь та військової техніки, конверсії оборонних підприємств і виробництв, відчуження і реалізації військового майна, приватизації підприємств, що віднесені до сфери управління Міністерства оборони України та інших центральних органів виконавчої влади, інших загальнодержавних програм у сфері оборони і національної безпеки, правоохоронної діяльності; формування і реалізація кадрової політики в цих сферах;

стан військово-патріотичного виховання молоді, підготовка громадян до захисту Батьківщини;

питання експорту та імпорту озброєнь та військової техніки;

дотримання вимог Конституції та законів України стосовно прав і свобод громадян, які перебувають на службі в Збройних Силах України, інших військових формуваннях, правоохоронних органах, стану правової і соціальної захищеності осіб, які підлягають призову на військову службу, проходять військову службу або знаходяться в запасі, а також звільнених з військової служби та членів їхніх сімей;

формування, затвердження і використання визначених законом про Державний бюджет України видатків на потреби оборони, національної безпеки, правоохоронної діяльності; дотримання бюджетного законодавства в цих сферах;

формування, фінансове забезпечення і виконання оборонного замовлення, планів мобілізаційної підготовки і мобілізації, заходів щодо утилізації та ліквідації озброєнь, попередження надзвичайних ситуацій та подолання їх наслідків;

участь підрозділів Збройних Сил України в міжнародних миротворчих операціях і антитерористичних діях, спільних військових навчаннях та інших акціях у рамках міжнародного військового та військово-технічного співробітництва;

дотримання законів України при вирішенні питань про допуск підрозділів збройних сил інших держав на територію України та під час перебування їх на її території;

дотримання законності при розгляді органами державної влади, військовими посадовими особами звернень і скарг військовослужбовців, осіб, звільнених з військової служби, та членів їхніх сімей.

Стаття 6. Система та суб'єкти цивільного контролю

Система цивільного контролю над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави складається з:

парламентського контролю;

контролю, здійснюваного Президентом України;

контролю з боку органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування;

контролю з боку судових органів та нагляду з боку органів прокуратури;

громадського контролю.

Суб'єктами цивільного контролю над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави є:

Верховна Рада України;

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини;

Президент України;

Рада національної безпеки і оборони України;

Кабінет Міністрів України;

центральні та місцеві органи виконавчої влади в межах повноважень, визначених законом;

органи місцевого самоврядування в межах повноважень, визначених законом;

прокуратура України;

судові органи України;

громадяни України та громадські організації, утворювані відповідно до Конституції України для здійснення та захисту прав і свобод громадян та задоволення їхніх політичних, економічних, соціальних, культурних інтересів;

засоби масової інформації.

Стаття 7. Особливості та обмеження у здійсненні контролю

Суб'єкти цивільного контролю здійснюють свої повноваження у сфері контролю з дотриманням встановленого законодавством України режиму доступу до інформації, яка віднесена до державної таємниці, а також обмежень, встановлених законом для захисту стратегічних інтересів держави, у тому числі в разі введення надзвичайного і воєнного стану.

Оперативні та мобілізаційні плани Збройних Сил України, інших військових формувань, правоохоронних органів, оперативно-розпорядчі дії їх посадових осіб контролю з боку громадян та громадських організацій не підлягають.

Контроль за діяльністю Служби безпеки України, розвідувальних і контррозвідувальних органів України, оперативних підрозділів, які проводять оперативно-розшукову діяльність, а також підрозділів дізнання та досудового слідства здійснюється з дотриманням вимог законів України «Про Службу безпеки України», «Про розвідувальні органи України», «Про контррозвідувальну діяльність», «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про Військову службу правопорядку в Збройних Силах України», інших законів та Кримінально-процесуального кодексу України.

Розділ II

ПАРЛАМЕНТСЬКИЙ КОНТРОЛЬ

Стаття 8. Повноваження Верховної Ради України в здійсненні контролю над Воєнною організацією та правоохоронними органами держави

Верховна Рада України, реалізуючи установчі й законодавчі функції та здійснюючи парламентський контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави, відповідно до Конституції України:

визначає засади внутрішньої і зовнішньої політики;

визначає основи національної безпеки, організації Збройних Сил України і забезпечення громадського правопорядку;

затверджує загальну структуру, чисельність, визначає функції Збройних Сил України, Служби безпеки України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, Міністерства внутрішніх справ України;

визначає основи правового і соціального захисту та види пенсійного забезпечення військовослужбовців;

при затвердженні Державного бюджету України визначає розмір витрат на забезпечення оборони, державної безпеки України і громадського порядку із зазначенням конкретного спрямування бюджетних асигнувань;

розглядає за поданням Кабінету Міністрів України і затверджує загальнодержавні програми реформування та розвитку Збройних Сил України, правоохоронних органів, вирішення соціальних проблем, а також інші програми, що стосуються оборони і безпеки держави, програми військового, військово-політичного та військово-технічного співробітництва з іншими державами та міждержавними союзами;

при обговоренні звітів і доповідей Кабінету Міністрів України про виконання Державного бюджету України розглядає стан і доцільність використання бюджетних коштів, виділених на потреби національної оборони, забезпечення державної безпеки і громадського порядку;

обговорює хід реформування Збройних Сил України, інші питання функціонування Воєнної організації та правоохоронних органів держави у форматі «Дня Уряду України» та на парламентських слуханнях; визначає порядок збереження державної таємниці при інформуванні громадськості про діяльність Воєнної організації і правоохоронних органів держави;

визначає правовий режим державного кордону України;

визначає правовий режим воєнного і надзвичайного стану, зон надзвичайної екологічної ситуації та затверджує укази Президента України про введення воєнного чи надзвичайного стану в Україні або в окремих її місцевостях, про загальну або часткову мобілізацію, про оголошення окремих місцевостей зонами надзвичайної екологічної ситуації;

оголошує за поданням Президента України стан війни та укладення миру і схвалює рішення Президента України про використання Збройних Сил України та інших військових формувань у разі збройної агресії проти України;

схвалює рішення про надання військової допомоги іншим державам, про направлення підрозділів Збройних Сил України до іншої держави, у тому числі для участі в міжнародних миротворчих операціях і антитерористичних діях, та про допуск підрозділів збройних сил інших держав на територію України;

надає згоду на обов'язковість міжнародних договорів України, в тому числі тих, що безпосередньо стосуються Воєнної організації держави і правоохоронної діяльності.

Стаття 9. Повноваження парламентських комітетів і спеціальних комісій у здійсненні контролю Відповідно до Конституції і законів України комітети:

аналізують хід виконання ухвалених Верховною Радою України законів і постанов у сфері національної безпеки і оборони, охорони громадського порядку і боротьби із злочинністю, інформують з цих питань та вносять у встановленому порядку на розгляд Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України пропозиції щодо вирішення наявних у цих сферах проблем та усунення причин, що їх породжують;

періодично інформують громадськість, у тому числі через засоби масової інформації, про свою діяльність.

Для вивчення, підготовки і попереднього розгляду окремих питань у сфері національної безпеки, оборони, правоохоронної діяльності Верховна Рада України в межах своїх повноважень може створювати тимчасові спеціальні комісії, а для проведення розслідування з питань, що становлять суспільний інтерес, - тимчасові слідчі комісії, які діють у порядку, встановленому законом.

Стаття 10. Повноваження народних депутатів України в здійсненні контролю Народні депутати України відповідно до Конституції і законів України:

здійснюють право законодавчої ініціативи щодо правового регулювання проблем національної безпеки і оборони, правоохоронної діяльності;

беруть участь в обговоренні законопроектів та інших питань, пов'язаних з обороною і безпекою держави, правоохоронною діяльністю, на засіданнях Верховної Ради України, «Днях Уряду України», парламентських слуханнях, у парламентських комітетах і комісіях;

звертаються на сесії Верховної Ради України із запитом з питань національної безпеки і оборони, боротьби із злочинністю до керівників органів державної влади та органів місцевого самоврядування, у тому числі до посадових осіб Збройних Сил України та інших військових формувань, правоохоронних органів, які зобов'язані у встановлений законом термін повідомити народного депутата України про результати розгляду його запиту.

Стаття 11. Контроль за додержанням конституційних прав і свобод військовослужбовців

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, здійснюючи повноваження, визначені Конституцією України, цим та іншими законами України:

перевіряє за своєю ініціативою чи за дорученням Верховної Ради України або за зверненням громадянина чи громадської організації стан додержання конституційних прав і свобод осіб, які підлягають призову, проходять військову службу, перебувають у запасі та призвані на збори, осіб, звільнених з військової служби, а також членів їхніх сімей;

має право запитувати та отримувати від керівників та інших службових (посадових) осіб Збройних Сил України, інших військових формувань, правоохоронних органів, при неухильному дотриманні встановленого режиму таємності, документи, матеріали та пояснення, необхідні для здійснення повноважень, покладених на них законом;

користується правом невідкладного прийому службовими (посадовими) особами Збройних Сил України, інших військових формувань, правоохоронних органів;

для здійснення своїх функцій має право безперешкодно, у тому числі без попередження, відвідувати, при дотриманні встановленого режиму, військові частини та підрозділи, а також бути присутнім на засіданнях колегіальних органів Збройних Сил України, інших військових формувань, правоохоронних органів при обговоренні питань, що належать до повноважень Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

Для здійснення контролю за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина у сфері національної безпеки і оборони, правоохоронної діяльності затверджується представник Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини у справах захисту прав військовослужбовців, повноваження якого обмежуються терміном повноважень Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Представником Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини у справах захисту прав військовослужбовців не може бути особа, яка перебуває на дійсній військовій службі.

Призначення Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини і затвердження його представника у справах захисту прав військовослужбовців та звільнення їх з посад здійснюються в порядку, встановленому Законом України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини».

У щорічній доповіді Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини окремо відображається стан справ із додержанням конституційних прав і свобод військовослужбовців, пропозиції щодо зміцнення законності, усунення недоліків і порушень у діяльності відповідних складових частин Воєнної організації та правоохоронних органів

держави. Доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини оприлюднюється.

Оголошення стану війни, введення на території України або в окремих її місцевостях надзвичайного або воєнного стану не обмежує повноважень Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини та його представника у справах захисту прав військовослужбовців.

Про свою діяльність та стан справ із додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, правоохоронних органах Уповноважений Верховної Ради України з прав людини періодично інформує громадськість, у тому числі через засоби масової інформації.

Стаття 12. Контроль за використанням коштів Державного бюджету України, що виділяються на потреби національної безпеки і оборони та правоохоронну діяльність

Контроль за використанням коштів Державного бюджету України, що виділяються на потреби національної безпеки і оборони, правоохоронну діяльність, здійснює від імені Верховної Ради України Рахункова палата, керуючись Законом України «Про Рахункову палату», Бюджетним кодексом України та іншими законами України.

Про свою діяльність і стан справ у цій сфері Рахункова палата не рідше одного разу на рік доповідає Верховній Раді України і періодично інформує громадськість, у тому числі через засоби масової інформації.

Розділ III

КОНТРОЛЬ, ЗДІЙСНЮВАНИЙ ПРЕЗИДЕНТОМ УКРАЇНИ

Стаття 13. Здійснення Президентом України повноважень у сфері контролю над Воєнною організацією та правоохоронними органами держави

Президент України як глава держави і гарант державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина і як Верховний Головнокомандувач Збройних Сил України при здійсненні своїх державних функцій відповідно до Конституції і законів України:

вносить на затвердження Верховної Ради України пропозиції щодо загальної структури, чисельності, визначення функцій Збройних Сил України, Служби безпеки України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, а також Міністерства внутрішніх справ України;

призначає на посади та звільняє з посад вище командування Збройних Сил України, інших військових формувань, правоохоронних органів;

присвоює вищі військові звання;

вносить до Верховної Ради України пропозиції про оголошення стану війни та приймає рішення про використання Збройних Сил України в разі збройної агресії проти України;

приймає відповідно до закону рішення про загальну або часткову мобілізацію та введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях у разі загрози нападу, небезпеки державній незалежності України з внесенням рішення на затвердження Верховною Радою України;

приймає у разі необхідності рішення про введення в Україні або в окремих її місцевостях надзвичайного стану, а також оголошує в разі необхідності окремі місцевості України зонами надзвичайної екологічної ситуації з визначенням участі в здійсненні пов'язаних із цим заходів Збройних Сил України та інших військових формувань - з наступним затвердженням цих рішень Верховною Радою України;

вживає заходів щодо припинення діяльності незаконних воєнізованих формувань, а також будь-яких спроб використання Збройних Сил України та інших військових формувань, правоохоронних органів для обмеження прав і свобод громадян або з метою повалення конституційного ладу, усунення органів влади чи перешкодження їх діяльності;

приймає рішення - з внесенням їх на схвалення Верховною Радою України - про надання військової допомоги іншим державам, про направлення підрозділів Збройних Сил України до іншої держави, у тому числі для участі в міжнародних миротворчих операціях, та про допуск підрозділів збройних сил інших держав на територію України;

розглядає перед внесенням на затвердження Верховною Радою України розроблені Кабінетом Міністрів України загальнодержавні програми у сфері національної безпеки і оборони, програми військового, військово-політичного та військово-технічного співробітництва України з іншими державами та міжнародними союзами.

Контроль за діяльністю Збройних Сил України, інших військових формувань і органів виконавчої влади у сфері національної безпеки і оборони та правоохоронної діяльності Президент України здійснює як безпосередньо, так і через очолювану ним Раду національної безпеки і оборони України та створювані ним у разі необхідності відповідно до пункту 28 частини першої статті 106 Конституції України допоміжні служби.

Стаття 14. Повноваження Ради національної безпеки і оборони України в здійсненні контролю над Воєнною організацією держави

Рада національної безпеки і оборони України (далі - РНБОУ) здійснює контроль над Воєнною організацією держави на підставі Конституції України в порядку і в межах компетенції, визначених Законом України «Про Раду національної безпеки і оборони України».

Рішення РНБОУ вводяться в дію указами Президента України.

Про свою діяльність РНБОУ інформує громадськість, у тому числі через засоби масової інформації.

Розділ IV

КОНТРОЛЬ, ЗДІЙСНОВАНИЙ ОРГАНАМИ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ ТА ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Стаття 15. Повноваження Кабінету Міністрів України в здійсненні контролю

Кабінет Міністрів України, реалізуючи конституційні повноваження щодо здійснення внутрішньої і зовнішньої політики держави, забезпечення її суверенітету, обороноздатності та національної безпеки, громадського порядку, боротьби із злочинністю, відповідно до Конституції і законів України, актів Президента України:

розробляє і вносить на розгляд Верховної Ради України проекти законів з питань національної безпеки і оборони, правоохоронної діяльності, що потребують законодавчого

врегулювання, і в межах своєї компетенції приймає відповідні рішення;

визначає згідно з законодавством потреби у витратах на національну безпеку і оборону, правоохоронну діяльність, боротьбу з організованою злочинністю, тероризмом, захист державного кордону, охоронну діяльність, виконання покарань. Проект оборонного бюджету як складова частина Державного бюджету України попередньо розглядається Радою національної безпеки і оборони України;

забезпечує виконання затвердженого Верховною Радою України Державного бюджету України, у тому числі виділення в повному обсязі бюджетних асигнувань на потреби національної безпеки і оборони, правоохоронну діяльність;

доповідає і звітує перед Верховною Радою України про виконання Державного бюджету України у сфері національної безпеки і оборони, правоохоронної діяльності;

розробляє і вносить на затвердження Верховною Радою України загальнодержавні програми у сфері національної безпеки і оборони, програми військового, військово-політичного і військово-технічного співробітництва України з іншими державами та міждержавними союзами;

організовує розробку і затверджує державне замовлення на випуск продукції військового призначення, здійснює контроль за його виконанням, а також за створенням, збереженням і розвитком мобілізаційних потужностей, створенням, утриманням та своєчасним оновленням матеріальних цінностей мобілізаційного резерву, за підготовкою і утриманням транспортних та інших засобів, які в разі введення воєнного чи надзвичайного стану відповідно до законодавства України мають бути передані до Збройних Сил України, інших військових формувань, правоохоронних органів;

організовує розробку та подає на затвердження Президентові України проект Мобілізаційного плану України на особливий період;

здійснює контроль за експортом озброєнь та військової техніки, стратегічних матеріалів, технологій та продукції подвійного призначення;

встановлює порядок відчуження і реалізації військового майна, матеріальних цінностей мобілізаційного резерву, терміни використання якого закінчилися і який підлягає розбронюванню і відпуску та оновленню, передачі в оренду військових об'єктів і майна, контролює дотримання законодавства при здійсненні господарської діяльності у Збройних Силах України, інших військових формуваннях, правоохоронних органах;

здійснює контроль за дотриманням у Збройних Силах України, інших військових формуваннях, правоохоронних органах земельного, податкового, господарського, трудового, житлового законодавства, законодавства з охорони довкілля;

вносить на розгляд Президента України пропозиції щодо вдосконалення організаційної структури Воєнної організації та правоохоронних органів держави.

Стаття 16. Повноваження центральних органів виконавчої влади

Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, що мають у підпорядкуванні військові формування, правоохоронні органи, у межах своїх повноважень:

організують і забезпечують виконання законів України, інших нормативно-правових актів

стосовно національної безпеки і оборони та правоохоронної діяльності;

створюють необхідні умови для здійснення іншими суб'єктами демократичного цивільного контролю передбачених законами повноважень;

забезпечують об'єктивне і своєчасне інформування Верховної Ради України, Президента України, Ради національної безпеки і оборони України, Кабінету Міністрів України про стан у підпорядкованих військових формуваннях і правоохоронних органах;

інформують з цих питань громадськість у порядку, визначеному цим та іншими законами.

Інші центральні органи виконавчої влади сприяють Збройним Силам України та іншим військовим формуванням, правоохоронним органам у виконанні покладених на них функцій і здійснюють відповідно до законодавства належне їх забезпечення.

Стаття 17. Повноваження Верховної Ради Автономної Республіки Крим та Ради міністрів Автономної Республіки Крим

Верховна Рада Автономної Республіки Крим і Рада міністрів Автономної Республіки Крим забезпечують на території Автономної Республіки Крим контроль за виконанням підприємствами, установами та організаціями всіх форм власності, службовими (посадовими) особами і громадянами законів України, інших нормативно-правових актів у сфері оборони, охорони громадського порядку і боротьби із злочинністю відповідно до законодавства, інформують із цих питань громадськість у порядку, визначеному цим та іншими законами.

Стаття 18. Участь органів місцевого самоврядування та місцевих державних адміністрацій у здійсненні контролю

Органи місцевого самоврядування та місцеві державні адміністрації в межах повноважень, визначених Конституцією і законами України:

контролюють хід допризовної підготовки, відбір військовими комісіями громадян призовного віку на військову службу;

забезпечують виконання законодавства стосовно дотримання прав та соціальних гарантій громадян, які можуть бути призвані на військову службу, перебувають на військовій службі, звільнені з військової служби, та членів їхніх сімей;

сприяють розташованим на відповідній території підрозділам Збройних Сил України та інших військових формувань, правоохоронним органам у виконанні покладених на них завдань;

мають право заслуховувати доповіді посадових осіб органів управління Збройних Сил України, інших військових формувань, дислокованих на території регіону, про виконання вимог законодавства стосовно правового та соціального захисту громадян, які мають бути призвані на військову службу, перебувають на військовій службі, звільнених у запас чи відставку, пенсіонерів та членів їхніх сімей;

здійснюють контроль за дотриманням у розташованих на території регіону військових частинах, органах та закладах Збройних Сил України, інших військових формувань, правоохоронних органах земельного, податкового, господарського, трудового, житлового законодавства та законодавства з питань охорони довкілля;

узгоджують - з точки зору забезпечення безпеки громадян - плани проведення на території регіону військових навчань та інших заходів, пов'язаних з участю і присутністю великої кількості людей;

розробляють оперативні плани і забезпечують взаємодію органів місцевого самоврядування, місцевих державних адміністрацій і відповідних структур військового управління при виконанні завдань територіальної оборони;

отримують від керівництва дислокованих на території регіону військових частин і підрозділів Збройних Сил України, інших військових формувань необхідну інформацію про загрозу або масштаби забруднення довкілля радіоактивними, отруйними та іншими небезпечними речовинами внаслідок аварій на військових об'єктах або з військовою технікою, а також щодо наявності і можливостей сил, засобів і ресурсів на підпорядкованій території для організації узгоджених дій у надзвичайних ситуаціях;

інформують громадськість, у тому числі через засоби масової інформації, про свою діяльність у вирішенні завдань, пов'язаних з національною безпекою і обороною, боротьбою із злочинністю.

Для виконання цих завдань місцеві ради можуть утворювати депутатські комісії з питань демократичного цивільного контролю, а в місцевих державних адміністраціях можуть створюватися необхідні підрозділи.

Розділ V

ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ НАД ВОЄННОЮ ОРГАНІЗАЦІЄЮ І ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВИ

Стаття 19. Участь громадян у здійсненні контролю

Громадяни України беруть участь у здійсненні цивільного контролю над Воєнною організацією держави та правоохоронними органами як через громадські організації, членами яких вони є, через депутатів представницьких органів влади, так і особисто шляхом звернення до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини та його представника у справах захисту прав військовослужбовців або до іншого державного органу в порядку, визначеному Конституцією України та Законом України «Про звернення громадян».

Громадським організаціям, зареєстрованим у встановленому порядку, гарантується відповідно до Конституції України, цього Закону і статутних положень можливість:

запитувати та отримувати в установленому порядку від органів державної влади, у тому числі від органів військового управління, інших організацій, підприємств і установ, що належать до Воєнної організації держави, правоохоронних та інших органів інформацію, яка не містить державної таємниці, з питань діяльності Збройних Сил України, інших військових формувань, правоохоронної діяльності;

проводити наукові дослідження з проблем військового будівництва, організації оборони, забезпечення безпеки країни, боротьби із злочинністю, проводити публічне обговорення їх результатів, створювати для цього громадські фонди, центри, колективи експертів тощо;

проводити громадську експертизу проектів законів, рішень, програм, представляти свої висновки і пропозиції відповідним державним органам для врахування в ході реформування Збройних Сил України, інших складових частин Воєнної організації та правоохоронних органів держави;

брати участь у громадських дискусіях та відкритих парламентських слуханнях з питань реформування і діяльності Збройних Сил України, інших ланок Воєнної організації та правоохоронних органів держави, проблем правового і соціального захисту військовослужбовців, членів їхніх сімей;

знайомитися з умовами служби, життя і побуту військовослужбовців;

через суб'єктів права законодавчої ініціативи виступати із законодавчими ініціативами в галузі військового будівництва, правоохоронної діяльності, соціального захисту військовослужбовців, пенсіонерів та членів їхніх сімей.

Стаття 20. Роль засобів масової інформації у здійсненні цивільного контролю

Засоби масової інформації, висвітлюючи проблеми у сфері національної безпеки і оборони, боротьби із злочинністю, на основі об'єктивної інформації про службу, життя і побут військовослужбовців, процеси, що відбуваються в армійському середовищі, формують громадську думку, сприяють підвищенню престижу служби захисників Вітчизни, зміцненню довіри суспільства до Збройних Сил України, інших складових частин Воєнної організації держави, правоохоронних органів.

Засоби масової інформації:

у встановленому порядку можуть запитувати та безоплатно отримувати від органів військового управління, інших органів державної влади, організацій, підприємств і установ, які належать до Воєнної організації держави, правоохоронних органів, відкриту інформацію, документи і матеріали з питань, віднесених до їхньої компетенції. Керівники відповідних органів, установ, підприємств і організацій зобов'язані безперешкодно надавати таку інформацію;

поширюють отриману інформацію через пресу, радіо, телебачення, засоби глобальної інформаційної мережі Інтернет та в інший спосіб, дотримуючись вимог законодавства щодо збереження державної таємниці;

публікують офіційні відповіді органів державної влади та військового управління на матеріали, що були оприлюднені раніше.

З метою систематичного інформування громадськості про діяльність Воєнної організації держави і правоохоронних органів, наявні проблеми в цій сфері та їх вирішення відповідні органи державної влади та військового управління періодично, за заздалегідь оприлюдненим розкладом, проводять прес-конференції, вміщують на веб-сторінках Інтернету і оновлюють відповідні матеріали. З цієї ж метою періодично - раз на рік - видається «Біла книга» про діяльність Збройних Сил України.

Розділ VI

ГАРАНТІЇ ЗДІЙСНЕННЯ ЦИВІЛЬНОГО КОНТРОЛЮ НАД ВОЄННОЮ ОРГАНІЗАЦІЄЮ І ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВИ

Стаття 21. Обов'язки органів військового управління, посадових осіб Збройних Сил України, інших військових формувань, правоохоронних органів щодо сприяння у здійсненні цивільного контролю з метою забезпечення відкритості для громадськості функціонування Воєнної організації держави, правоохоронних органів, створення необхідних умов для здійснення демократичного цивільного контролю в цій сфері:

державні органи, діяльність яких пов'язана з Воєнною організацією держави, охороною громадського порядку і боротьбою із злочинністю, сприяють визначеним цим Законом суб'єктам цивільного контролю в одержанні необхідної інформації і надають допомогу у виконанні їхніх функцій;

Міністерство оборони України, Міністерство внутрішніх справ України, інші центральні органи виконавчої влади, органи військового управління, їх посадові особи зобов'язані розглядати звернення громадських організацій, військовослужбовців та інших громадян, повідомлення засобів масової інформації про порушення прав військовослужбовців, працівників правоохоронних органів, членів їхніх сімей або неналежне виконання наданих законом повноважень і функцій відповідними органами у сфері оборони, національної безпеки, охорони громадського порядку, їх посадовими і службовими особами та у встановлений законом строк повідомляти заявників і засоби масової інформації про результати розгляду та вжиті заходи;

органи управління Збройних Сил України, інших військових формувань, правоохоронних органів заздалегідь повідомляють органи місцевого самоврядування, місцеві державні адміністрації, а за необхідності також населення щодо військових навчань та інших заходів, якщо вони можуть зачіпати права територіальних громад, майнові та інші інтереси громадян або створювати загрозу для життя і здоров'я людей.

Інформування громадськості, здійснення взаємодії Збройних Сил України, інших військових формувань, правоохоронних органів з Верховною Радою України, громадськими організаціями, засобами масової інформації покладається на одного із заступників керівника (державного секретаря) міністерства, іншого центрального органу виконавчої влади, якому підпорядковуються створювані у зазначених органах прес-служби та підрозділи по зв'язках із громадськістю.

До складу військових рад видів і родів військ, оперативних військових напрямків за погодженням з Президентом України можуть включатися представники центральних і регіональних органів виконавчої влади.

Прес-служби та відділи по зв'язках з громадськістю оперативно надають засобам масової інформації об'єктивну та повну інформацію про діяльність Збройних Сил України, інших військових формувань, правоохоронних органів.

Стаття 22. Відповідальність за порушення законодавства про цивільний контроль

Службові (посадові) особи та громадяни, винні в невиконанні або порушенні законодавства, що регулює здійснення цивільного контролю над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави, несуть відповідальність згідно із законодавством.

Стаття 23. Судовий захист у сфері контролю

Військові суди, здійснюючи судочинство у Воєнній організації держави, при розгляді конкретних справ можуть виносити окремі ухвали на адресу відповідних органів державної влади та місцевого самоврядування, посадових осіб, протиправні дії чи бездіяльність яких сприяли вчиненню злочинів військовослужбовцями або спричинили порушення прав і законних інтересів громадян.

Стаття 24. Нагляд за дотриманням законності у сфері контролю

Нагляд за дотриманням законності при здійсненні цивільного контролю над Воєнною організацією та правоохоронними органами держави покладається на органи прокуратури України.

Розділ VII

ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з дня його опублікування.

До приведення законодавства України у відповідність із цим Законом закони та інші нормативно-правові акти, прийняті до набрання чинності цим Законом, діють у частині, що не суперечить цьому Закону.

2. Кабінету Міністрів України в шестимісячний термін подати до Верховної Ради України пропозиції щодо внесення можливих змін до законів України у зв'язку з прийняттям цього Закону та забезпечити внесення відповідних змін до нормативно-правових актів органів виконавчої влади.

Президент України Л. КУЧМА

м. Київ, 19 червня 2003 року

№ 975-IV

Мінімальні стандартні правила поводження з в'язнями

Ідея розробки універсальних норм, які стосуються поводження з в'язнями, вперше була висунута Міжнародною кримінальною і пенітенціарною комісією, що підготувала збірник правил, які були схвалені Лігою Націй у 1934 році. В 1951 році Комісією було розпущено, після того як провідну роль у міжнародній діяльності, що проводилась до того часу Комісією, стала відігравати Організація Об'єднаних Націй. Однак, перш ніж передати свої функції Організації Об'єднаних Націй, Комісія переглянула текст правил, які мали бути представлені першому Конгресові Організації Об'єднаних Націй з профілактики злочинності і поводження з в'язнями, що відбувся в Женеві 1955 року. 30 серпня Конгрес одностайно затвердив нові правила і рекомендував Економічній і Соціальній Раді схвалити їх.

Попередні зауваження

1. Правила, наведені нижче, не мають на меті детально описати взірцеву систему пенітенціарних установ, а призначені лише для того, щоб на основі загальноновизнаних досягнень сучасної думки і з урахуванням найзадовільніших у наш час систем викласти те, що звичайно вважається правильним з принципового і практичного поглядів у галузі поводження з в'язнями та в управлінні установами.

2. З огляду на розмаїття юридичних, соціальних, економічних і географічних умов зрозуміло, що не всі правила можна застосувати повсюди і водночас. Вони повинні, однак, покликатися до життя постійне прагнення до подолання практичних труднощів, що стоять на шляху до їх здійснення, оскільки загалом відбивають ті мінімальні умови, котрі Організація Об'єднаних Націй вважає прийнятними.

3. З іншого боку, вони охоплюють поле діяльності, де громадська думка постійно йде вперед. Вони не мають на меті перешкоджати проведенню експериментів і введенню нової практики, які були б сумісні з викладеними в них принципами і спрямовані на досягнення окресленої в них мети.

4. 1) Частина I Правил стосується загального керівництва установами і може бути застосована до всіх категорій в'язнів, незалежно від того, чи перебувають останні в ув'язненні за кримінальною чи цивільною справою чи тільки під слідством або ж засуджені, включно з в'язнями, що є предметом «заходів безпеки» або виправних заходів, призначених суддею. 2) В частині II викладаються правила, які застосовуються до особливих категорій, про які мовиться в кожному розділі. Однак правила, що фігурують у розділі A і стосуються засуджених в'язнів, слід однаковою мірою застосувати й до категорії осіб, про які йде мова в розділах B, C і D, при умові, що вони не суперечать правилам, розробленим для цих категорій, і поліпшують становище останніх.

5. 1) Правила не мають на меті регламентувати управління такими установами для неповнолітніх, як заклад Борстала чи виправні будинки. Все ж частина I може знайти застосування і в цих установах. 2) До категорії неповнолітніх слід зарахувати принаймні всіх тих молодих в'язнів, які підлягають компетенції судів для неповнолітніх злочинців. Як правило, таких молодих людей не варто засуджувати до тюремного ув'язнення.

Частина I

Загальні правила

Основний принцип

6. 1) Нижченаведені правила слід застосовувати неупереджено. Дискримінація за ознакою раси, кольору шкіри, статі, мови, релігійних, політичних та інших переконань, національного або соціального походження, майнового стану, сімейного становища або соціального стану неприпустима.

2) З іншого боку, треба поважати релігійні переконання та моральні засади в'язнів, які належать до тих чи інших груп населення.

Реєстр

7. 1) В усіх місцях ув'язнення треба мати реєстр у вигляді журналу з пронумерованими сторінками, куди повинні заноситися щодо кожного в'язня такі дані: а) відомості про його особу; б) причини, за якими його ув'язнено, і найменування урядового органу, який прийняв рішення про його ув'язнення; с) день і година його прибуття, а також виходу з місця ув'язнення.

2) Нікого не можна приймати до в'язниці без офіційного наказу про ув'язнення, подробиці якого попередньо заносяться в реєстр.

Поділ на категорії

8. Різні категорії в'язнів утримуються в різних закладах або в різних частинах одного й того ж закладу, з урахуванням їхньої статі, віку, попередньої судимості, юридичних причин їх ув'язнення та нормативно визначеного характеру поведінки з ними. Таким чином:

а) чоловіків та жінок треба по можливості утримувати в різних закладах;

б) якщо ж чоловіки та жінки утримуються в одному і тому ж закладі, то жінок слід

розміщувати в абсолютно окремих приміщеннях;

с) незасуджених в'язнів треба розміщувати окремо від засуджених;

д) осіб, засуджених за невиконання боргових зобов'язань, та інших в'язнів, засуджених по цивільних справах, слід розміщувати окремо від осіб, які здійснили кримінальний злочин;

е) неповнолітніх правопорушників треба утримувати окремо від дорослих.

Приміщення

9. 1) Там, де в'язні ночують у камерах або кімнатах, кожен з них повинен мати окрему камеру або кімнату. Якщо ж з особливих причин, таких, як тимчасове перевантаження тюрми, центральному в'язничному управлінню доводиться відмовитися від цього правила, все одно розміщувати двох в'язнів в одній і тій же камері або кімнаті є небажаним.

2) Там, де є загальні камери, в'язнів, яких в них розміщують, треба ретельно відбирати, аби переконатися, що вони здатні жити разом у таких умовах. Ночами слід здійснювати постійний нагляд, сумісний з характером закладу.

10. Всі приміщення, якими користуються в'язні, особливо спальні, повинні відповідати всім санітарним вимогам, причому належну увагу слід звертати на кліматичні умови, особливо на кубатуру цих приміщень, на мінімальну площу їх, на освітлення, опалення і вентиляцію.

11. В приміщеннях, де живуть і працюють в'язні: а) вікна повинні мати достатні розміри для того, щоб в'язні могли читати і працювати при денному світлі, і повинні бути сконструйовані так, щоб забезпечувати доступ свіжого повітря, незалежно від того, є чи немає штучної системи вентиляції;

б) штучне освітлення повинне бути достатнім для того, щоб в'язні могли читати і працювати без шкоди для зору.

12. Санітарні вузли повинні бути достатні для того, щоб кожен в'язень міг задовольнити свої природні потреби, коли йому це потрібно, в умовах чистоти і пристойності.

13. Кількість лазень і душових повинна бути достатньою для того, щоб кожен в'язень міг і був зобов'язаний купатися або приймати душ при температурі, яка підходить для даного клімату, і так часто, як цього вимагають умови загальної гігієни, з урахуванням пори року і географічного району, але в будь-якому випадку хоча б раз на тиждень у помірному кліматі.

14. Всі частини закладу, якими в'язні користуються регулярно, повинні завжди утримуватися в належному порядку і суворій чистоті.

Особиста гігієна

15. Від в'язнів слід вимагати, щоб вони утримували себе в чистоті. Для цього їх треба забезпечувати водою і туалетним приладдям, необхідним для підтримання чистоти і здоров'я.

16. Для того щоб в'язні могли зберігати зовнішній вигляд, сумісний з їхньою людською гідністю, їм треба давати можливість дбати про свою зачіску і бороду, дозволяючи чоловікам регулярно голитися.

Одяг і спальні приладдя

17. 1) В'язням, які не мають права носити цивільний одяг, слід видавати обмундирування, яке

відповідає даному клімату і дозволяє підтримувати їхнє здоров'я в задовільному стані. Цей одяг не повинен мати ні образливого, ні принизливого вигляду.

2) Одяг повинен утримуватися в чистоті й порядку. Прання і видачу свіжої білизни слід забезпечувати відповідно до вимог гігієни.

3) У виняткових випадках, коли в'язень покидає заклад з дозволу властей, йому слід дати змогу переодягтися у власний одяг або інший, який не привертає увагу.

18. Якщо в'язням дозволено носити цивільний одяг, то в момент їх ув'язнення слід вжити заходів, щоб він був чистий і придатний для носіння.

19. Кожному в'язневі слід забезпечити окреме ліжко відповідно до національних чи місцевих норм, забезпечене окремими постільними речами, які повинні бути чистими в момент видачі їх, підтримуватися в порядку і мінятися досить часто, аби забезпечувати їхню чистоту.

Харчування

20. 1) Тюремне управління мусить у визначені години забезпечувати кожного в'язня їжею, достатньо калорійною для підтримання його здоров'я і сил. Вона повинна мати добру якість, бути добре приготовленою і поданою.

2) Кожен в'язень повинен мати питну воду, коли відчуватиме в ній потребу.

Фізичні вправи і спорт

21. 1) Усі в'язні, не зайняті роботою на свіжому повітрі, мають право щоденно, принаймні годину, займатися фізичними вправами на вулиці, якщо дозволяє погода.

2) Неповнолітнім та іншим в'язням приблизно одного віку, що мають відповідний фізичний стан, слід забезпечити фізичне тренування і можливість ігор під час вправ. Для того треба мати необхідні майданчики і спортивне обладнання.

Медичне обслуговування

22. 1) Усі заклади повинні мати у своєму розпорядженні принаймні одного кваліфікованого медичного працівника, досвідченого в галузі психіатрії. Медичне обслуговування слід організувати в тісному зв'язку з місцевими або державними органами охорони здоров'я. Воно повинно охоплювати психіатричні діагностичні служби і там, де це потрібно, лікування психічно хворих в'язнів.

2) Хворих в'язнів, які потребують послуг спеціаліста, слід переводити до особливих закладів або ж у цивільні лікарні. Тюремні лікарні повинні мати обладнання, установки і ліки, необхідні для належного медичного догляду за хворими та для їх лікування, а також достатньо кваліфікований персонал.

3) Кожен в'язень повинен мати можливість користуватися послугами кваліфікованого зубного лікаря.

23. 1) Жіночі установи повинні мати особливі приміщення для догляду за вагітними жінками і породіллями. Там, де це можливо, слід потурбуватися про те, щоб пологи відбувалися не в тюремному, а в цивільному госпіталі. Якщо ж дитина народилася у в'язниці, про цю обставину не слід згадувати в метричному свідоцтві.

2) Там, де матерям-в'язням дозволено залишати немовлят коло себе, треба передбачити створення ясел, де працював би кваліфікований персонал. Туди слід поміщати дітей у періоди, коли матері не матимуть можливості піклуватися про них.

24. Кожен в'язень підлягає медичному оглядові, коли його приймають, а також пізніше, в міру потреби, з тим щоб установити, чи не хворий він фізично або розумово; вжити необхідних заходів; ізолювати в'язнів, коли можна запідозрити, що вони хворі на яку-небудь інфекційну або заразну хворобу; виявити фізичні або розумові вади, які можуть перешкодити їхньому перевихованню; визначити, яка є фізична здатність їх до праці.

25. 1) Про фізичне і психічне здоров'я в'язнів зобов'язаний піклуватися лікар, який повинен щодня приймати або відвідувати всіх хворих, всіх, хто скаржиться на хворобу, а також тих, на кого була звернута його особлива увага.

2) Щоразу, коли лікар вважає, що фізична або розумова рівновага в'язня була порушена чи загрожує бути порушеною в результаті його ув'язнення або у зв'язку з якимись умовами ув'язнення, він доповідає про це директорові.

26. 1) Лікар зобов'язаний регулярно здійснювати інспекцію і доповідати директорові з таких питань:

- a) кількість, якість приготування і умови роздавання їжі;
- b) гігієна і чистота установи та осіб, які там утримуються;
- c) санітарія, опалення, освітлення й вентиляція установи;
- d) придатність і чистота одягу та постелі в'язнів;
- e) дотримання правил, що стосуються фізкультури і спорту, в тих випадках, коли це не покладено на спеціалізований персонал.

2) Директор зобов'язаний брати до уваги доповіді і поради, що подає йому лікар відповідно до правил 25 (2) і 26, і, якщо він згоден з рекомендаціями останнього, повинен негайно вжити заходів для втілення їх у життя; якщо ж ці рекомендації виходять за межі його компетенції або якщо він з ними не згоден, то він мусить негайно подати до вищих органів як свою власну доповідь, так і рекомендації лікаря.

Дисципліна і покарання

27. Дисципліни і порядку слід дотримуватися твердо, вводячи, однак, тільки ті обмеження, які потрібні для забезпечення надійного нагляду і дотримання належних правил спільного життя в установі.

28. 1) В'язнів не слід карати в дисциплінарному порядку роботою по обслуговуванню самої закладу.

2) Однак це правило не повинно перешкоджати належному функціонуванню системи самоуправління, при якій відповідальність за певні види соціальної, виховної або спортивної діяльності покладається на самих в'язнів, які працюють під наглядом у складі груп, створених з метою їх перевиховання.

29. Завжди повинні визначатися законом або ж розпорядженням компетентної адміністративної влади такі фактори:

- a) поведінка, що складає дисциплінарну провину;
- b) вид і тривалість покарання, якому може бути підданий в'язень;
- c) орган, що має право накладати покарання.

30. 1) Покарання можна накладати тільки відповідно до такого закону чи такого розпорядження, причому жоден в'язень не повинен піддаватися повторному покаранню за одну і ту саму провину.

2) Жоден в'язень не може бути підданий покаранню, не будучи попередньо поінформованим про провину, яка ставиться йому в вину, і не отримавши належної можливості висловитися на своє виправдання. Компетентна влада повинна кожному такого роду справу ретельно розглядати.

3) Там, де це необхідно і може бути здійснено, в'язневі слід надавати можливість виступати на свій захист через перекладача.

31. Тілесні покарання, ув'язнення в темній камері й жорстокі, нелюдські або принизливі для людської гідності види покарання не можна допускати як покарання за дисциплінарні провини.

32. 1) Покарання, що передбачають суворе ув'язнення або зменшення харчування, можна накладати лише після огляду в'язня лікарем, який мусить письмово підтвердити, що в'язень здатен перенести таке покарання.

2) Це саме стосується й інших видів покарання, що можуть нанести покараному фізичну або психологічну шкоду. Такі покарання ні в якому разі не повинні суперечити положенням правила 31 або відхилятися від них.

3) Лікар повинен щодня відвідувати в'язнів, які підлягають таким покаранням, і доводити свою думку до відома директора, якщо він вважає за необхідне перервати або змінити покарання з огляду на фізичний або психічний стан в'язня.

Засоби вгамовування

33. Для покарання ніколи не слід користуватися такими засобами вгамовування, як наручники, кайдани, гамівні сорочки або ланцюги. Крім того, кайданами і ланцюгами взагалі не можна користуватися як засобами втихомирення. Іншими названими засобами можна користуватися тільки в таких випадках:

а) для запобігання втечі під час транспортування, при умові, що в'язні звільняються від пут, як тільки вони стануть перед судом або адміністративними органами;

б) з причин медичного характеру або за вказівкою лікаря;

в) за наказом директора, якщо інші засоби виявляються неефективними, коли треба завадити в'язневі нанести шкоду собі або іншим чи матеріальну шкоду; в таких випадках директор зобов'язаний негайно проконсультуватися з лікарем і подати звіт вищим адміністративним органам.

34. Методи і способи застосування засобів угамування визначаються центральним тюремним управлінням. Ці засоби не можна застосовувати довше, ніж це необхідно.

Інформування в'язнів і подання ними скарг

35. 1) У момент прийняття до в'язниці кожному в'язневі слід надати письмову інформацію про правила поведінки з в'язнями його категорії, дисциплінарні вимоги установи, а також дозволені способи одержання інформації подання скарг, як і про всі інші питання, що дає йому змогу усвідомити його права й обов'язки та пристосуватися до умов життя в установі.

2) Неграмотних в'язнів слід інформувати усно.

36. 1) Кожен в'язень повинен мати можливість звертатися в будні до директора чи уповноваженого ним співробітника з заявами чи скаргами.

2) Під час інспекції в'язні повинні бути в змозі звернутися, коли це можливо, з заявами і скаргами до тюремних інспекторів. Вони повинні мати право говорити з інспектором чи якимось іншим працівником інспекції за відсутності директора чи інших працівників установи.

3) Кожен в'язень повинен мати можливість звертатися до органів центрального тюремного управління, судової влади чи інших компетентних органів із заявами чи скаргами, зміст яких не повинен цензуруватися, але які повинні бути викладені у відповідній формі і передані передбачуваними каналами.

4) Такі заяви повинні розглядатися терміново і відповідати на них слід без затримки, за винятком заяв чи скарг, які мають поверховий або безпредметний характер.

Контакти із зовнішнім світом

37. В'язням треба давати можливість спілкуватися через регулярні проміжки часу і під належним наглядом з їхніми сім'ями або друзями, що мають бездоганну репутацію, як шляхом листування, так і безпосередньо, в ході відвідин.

38. 1) Іноземним громадянам, які перебувають в ув'язненні, слід забезпечити розумну можливість підтримувати зв'язок з дипломатичними і консульськими представниками їхньої країни.

2) В'язні, котрі є громадянами країн, що не мають дипломатичного або консульського представництва в даній державі, а також біженці та особи без громадянства повинні мати можливість підтримувати зв'язок з дипломатичними представниками держави, яка взяла на себе захист їхніх інтересів, або ж із будь-яким національним чи міжнародним органом, що займається їхнім захистом.

39. До відома в'язнів слід регулярно доводити найважливіші новини, дозволяючи їм читати газети, журнали або особливі в'язничні видання, слухати радіо й бути присутніми на лекціях, або ж з допомогою будь-яких інших засобів, що допускаються і контролюються органами адміністрації.

Книги

40. Кожний заклад повинен мати бібліотеку, доступну для всіх категорій в'язнів, яка б мала книги як розважального, так і загальноосвітнього характеру. Всіх в'язнів слід заохочувати до користування бібліотекою.

Релігія

41. 1) У заклади, де є досить велика кількість в'язнів, що належать до однієї конфесії, слід призначати кваліфікованого служителя даного культу або дозволяти йому відправляти там відповідні обряди. Якщо є можливість, а кількість таких в'язнів значна, такого служителя треба призначати на певний час.

2) Кваліфікований служитель культу, який призначається або допускається в заклад на основі пункту 1, повинен мати можливість регулярно проводити релігійні обряди та у відведений для цього час періодично відвідувати наодинці в'язнів, які належать до його конфесії, для бесід на релігійні теми.

3) В'язнів не можна позбавляти можливості доступу до кваліфікованих представників будь-якої конфесії. З другого боку, якщо в'язень протестує проти відвідування його служителями культу, до його побажань треба ставитися з повною повагою.

42. У межах досяжного кожен в'язень повинен мати можливість задовольняти свої релігійні потреби, беручи участь у релігійних обрядах у стінах закладу і маючи в своєму розпорядженні релігійні писання, властиві його віросповіданню.

Зберігання майна в'язнів

43. 1) Гроші, цінні предмети, одяг та інше майно, яке згідно з діючими в закладі правилами в'язень не має права тримати при собі, здаються при його прийнятті на зберігання. Перелік цього майна підписується в'язнем. Треба вжити заходів для того, щоб воно зберігалось у надійних умовах.

2) При звільненні в'язня із закладу все майно і гроші, що йому належали, підлягають поверненню, за винятком сум, які йому було дозволено витратити, речей, які йому було дозволено відправити за межі установи або ж одягу, який було визнано за необхідне знищити з санітарних міркувань. В'язень розписується в отриманні належних йому грошей і речей.

3) Це саме стосується всіх коштів і речей, які одержав в'язень за час його перебування в закладі. 4) Якщо в'язень має при собі ліки чи медикаменти, рішення про те, як з ними вчинити, приймає лікар.

Повідомлення про смерть, хворобу, переведення та інше

44. 1) У разі смерті, серйозного захворювання чи серйозного поранення в'язня або ж у разі його переведення до закладу для психічнохворих директор негайно повідомляє про це його дружину чи чоловіка, якщо вони є, його найближчого родича і в усякому разі особу, названу раніше самим в'язнем.

2) В'язням слід негайно повідомляти про смерть чи серйозну хворобу будь-кого з їхніх близьких родичів. У разі критичного захворювання близького родича в'язневі треба дозволити, якщо є можливість, відвідати його під охороною чи самостійно.

3) Кожен в'язень повинен мати право негайно інформувати членів своєї сім'ї про своє ув'язнення або переведення в інший заклад.

Переміщення в'язнів

45. 1) Коли в'язні направляються до місця їх ув'язнення або переводяться з одного місця в інше, їх треба максимальною мірою приховувати від сторонніх поглядів і вживати всіх заходів до того, щоб захистити їх від образ, проявів цікавості та будь-якого розголошу.

2) Перевезення в'язнів в умовах недостатньої вентиляції або освітлення чи в будь-яких інших фізично занадто тяжких умовах слід заборонити.

3) В'язні перевозяться за рахунок управління, причому транспортування їх повинно здійснюватися в однакових для всіх умовах.

Персонал установ

46. 1) Органи тюремного управління повинні піклуватися про ретельний відбір персоналу всіх категорій, оскільки добра робота в'язничних установ залежить від добросовісності,

гуманності, компетентності і особистих якостей цих співробітників.

2) В'язнична адміністрація повинна постійно прищеплювати своїм працівникам та громадськості думку про те, що вона виконує роботу великого суспільного значення. Для підсилення цього переконання вона повинна використовувати можливості суспільної інформації.

3) Для досягнення вищевказаної мети співробітників в'язничної адміністрації слід призначати на повний робочий час як спеціалізованих працівників тюремного управління, які мають статус державних службовців і переконання, що їхня посада буде збережена за ними при умові їхньої доброї поведінки, ефективності їхньої праці та фізичної здатності виконувати покладені на них завдання. Їхня заробітна платня повинна встановлюватися з таким розрахунком, щоби приваблювати і втримувати на цій роботі тих чоловіків і жінок, які здатні займатися нею. Беручи до уваги винятково тяжкі умови цієї роботи, таким людям слід забезпечувати відповідні пільги й умови для праці.

47. 1) Цей персонал повинен бути достатньо освіченим і розвинутим.

2) Перед прийняттям на роботу працівника треба готувати до виконання загальних і конкретних обов'язків, після чого від нього слід вимагати здачі екзаменів у теоретичному і практичному аспектах.

3) Після прийняття на роботу і в ході їхньої подальшої діяльності ці працівники повинні підтримувати і підвищувати свою кваліфікацію, проходячи без відриву від роботи курси підготовки, що організуються у відповідні проміжки часу.

48. Усі працівники місць ув'язнення повинні так себе поводити і так виконувати свої обов'язки, щоб бути прикладом для в'язнів і завоювати їхню повагу.

49. 1) У міру можливості ці штати повинні включати достатню кількість спеціалістів, таких, як психіатри, психологи, соціальні працівники, вчителі та викладачі ремісничих дисциплін.

2) Соціальних працівників, учителів та викладачів ремісничих дисциплін треба призначати як постійних співробітників, не нехтуючи, однак, і роботою осіб, що працюють неповний робочий день, а також добровільних співробітників.

50. 1) На посаду директорів установ треба призначати осіб, достатньо кваліфікованих в силу їх характеру, адміністративних здібностей, підготовки й досвіду.

2) Директор повинен присвячувати весь свій час виконанню покладених на нього обов'язків, працюючи на повну робочу ставку.

3) Він повинен проживати або на території довіреного йому закладу або дуже близько від нього.

4) Коли один і той самий директор очолює управління двома або кількома закладами, він зобов'язаний відвідувати кожну з них в досить короткі проміжки часу. Керівництво кожним з цих закладів слід покладати на відповідального співробітника, який проживає на місці.

51. 1) Директор, його заступник і більшість співробітників закладу повинні знати мову, якою говорять більшість в'язнів, або мову, яка зрозуміла більшості в'язнів.

2) Там, де це необхідно, треба користуватися послугами перекладача.

52. 1) У закладах, розміри яких дозволяють працю одного або кількох лікарів на повній ставці, хоча б один із них повинен проживати в самому закладі або дуже близько від нього. 2) Інші заклади повинен відвідувати лікар щодня, причому він повинен проживати на досить близькій відстані, щоб його можна було негайно викликати в критичній ситуації.

53. 1) У закладах, де утримуються як чоловіки, так і жінки, жіноче відділення повинно знаходитися під керівництвом відповідального співробітника жіночої статі, в руках якої повинні знаходитися всі ключі, що відчиняють доступ до відділення. 2) Співробітники чоловічої статі допускаються в жіноче відділення лише в супроводі співробітників жіночої статі. 3) Піклування про жінок, що перебувають в ув'язненні, і нагляд за ними слід покладати тільки на співробітників жіночої статі. Це не повинно, однак, заважати співробітникам чоловічої статі, зокрема лікарям та вчителям, виконувати свої професійні обов'язки в жіночих закладах або у відведених для жінок відділеннях інших закладів.

54. 1) У своїх стосунках з в'язнями персонал закладів має право вдаватися до насильства тільки для самозахисту або при спробі втечі, а також у випадку активної або пасивної протидії наказам, що ґрунтуються на чинних законах чи правилах. Співробітники, які змушені були вдатися до насильства, повинні захищатися в межах необхідного і негайно повідомляти про інциденти такого роду директорові закладу. 2) Співробітникам в'язниць слід забезпечувати особливу фізичну підготовку, яка дозволить їм приборкувати агресивні наміри в'язнів. 3) Співробітники, які виконують свої функції в безпосередньому контакті з в'язнями, повинні носити зброю лише у виняткових випадках. Крім того, право носити зброю повинні мати тільки співробітники, які дістали відповідну підготовку.

Інспекція

55. Пенітенціарні заклади і служби повинні підлягати регулярній інспекції з боку кваліфікованих і досвідчених інспекторів, яких призначає компетентна влада. Інспектори повинні, зокрема, переконатися в тому, що місця ув'язнення працюють відповідно до чинних законів і приписів і що їхня робота відповідає завданням, поставленим перед пенітенціарними і виправними службами.

Частина II

Правила, що застосовуються до особливих категорій

А. Засуджені в'язні

Основні принципи

56. Викладені нижче керівні принципи відбивають дух, в якому слід керувати пенітенціарними закладами, і мету, до здійснення якої ці заклади повинні прагнути, виходячи з попереднього зауваження 1 даного тексту.

57. Ув'язнення та інші заходи, які ізолюють правопорушника від навколишнього світу, завдають йому страждань уже тому, що вони відбирають у нього право на самовизначення, оскільки позбавляють свободи. Тому, крім випадків, коли сегрегація (відокремлення) видається виправданою або коли цього вимагає дисципліна, в'язнична система не повинна поглиблювати страждань, що випливають з такого становища.

58. Метою і виправданням присуду до ув'язнення або взагалі до позбавлення свободи є в кінцевому підсумку захист суспільства і попередження злочинів, що загрожують йому. Цієї мети можна досягти лише тоді, коли після відбуття терміну ув'язнення і повернення до

нормального життя в суспільстві правопорушник виявляється не тільки готовим, а й здатним підкоритися закону та забезпечити своє існування.

59. Для цього установа мусить використовувати всі виправні, виховні, моральні і духовні сили і види допомоги, якими вона володіє і які вважає придатними, застосовуючи їх з урахуванням потреб перевиховання кожного в'язня.

60. 1) Режим, прийнятий в закладі, повинен прагнути зводити до мінімуму різницю між життям у в'язниці і життям на свободі, що вбиває у в'язня почуття відповідальності та усвідомлення людської гідності.

2) Бажано, щоб перед завершенням терміну покарання вживались заходи до поступового повернення в'язнів до життя в суспільстві. Цієї мети можна досягти, враховуючи особливості кожного правопорушника, вводячи особливий режим для звільнюваних або в самому закладі, або в якомусь іншому закладі чи звільнюючи в'язнів на іспитовий термін, протягом якого вони все ж лишаються під наглядом, при умові, що такий нагляд не покладається на міліцію і поєднується з ефективною соціальною допомогою.

61. У спілкуванні з в'язнями слід підкреслювати не їхню ізоляцію від суспільства, а ту обставину, що вони продовжують лишатися його членами. Тому треба всюди, де це можливо, заохочувати громадські організації до співробітництва з персоналом закладів з метою повернення в'язнів до життя в суспільстві. При кожному закладі повинні бути соціальні працівники, які піклувалися б про підтримування і зміцнення бажаних стосунків в'язня з його сім'єю та соціальними організаціями, що могли б зберегти за собою максимум сумісних із законом і умовами вироку прав у галузі їхніх громадянських інтересів та інших соціальних пільг.

62. Медичні заклади повинні виявляти всі фізичні і психічні захворювання або вади, які могли б перешкодити перевихованню в'язня, і піклуватися про вилікування їх. Для цього заклади повинні мати можливість забезпечувати необхідне медичне, хірургічне та психіатричне обслуговування.

63. 1) Втілення в життя цих принципів потребує індивідуального підходу до в'язнів, а відповідно і наявності гнучкої системи класифікації їх по групах; тому бажано, щоб такі групи розміщувались в окремих закладах, які підходять для роботи з кожною з груп.

2) У цих закладах не обов'язково вживати однакових заходів безпеки для кожної групи. Бажано навіть градувати суворість цих заходів залежно від групи. Найсприятливіші умови перевиховання ретельно вибраних в'язнів існують у відкритих закладах, де основний акцент робиться не на фізичних засобах попередження втеч, а на самодисципліні.

3) Бажано, щоб число в'язнів у закладі було не занадто великим для того, щоб можна було застосувати індивідуальний підхід. У деяких країнах прийнято, що контингент такого роду закладів не повинен перевищувати 500 осіб. У відкритих закладах треба утримувати якнайменше в'язнів. 4) З іншого боку, в'язниці повинні мати достатні розміри для того, щоб у них можна було забезпечити потрібні можливості й обслуговування.

64. Обов'язки суспільства не припиняються з виходом в'язня на волю. Тому необхідно мати державні або приватні органи, здатні виявляти дійове піклування про в'язнів, які звільнюються, борючись із їхніми упередженнями та забобонами, жертвами яких вони є, і допомагаючи їм знову включитися в життя суспільства.

Поводження з в'язнями

65. У поведженні з особами, засудженими до тюремного ув'язнення чи іншої подібної міри покарання, треба прагнути, враховуючи тривалість терміну, який вони відбувають, прищеплювати їм бажання підкорятися законам і забезпечувати своє існування після звільнення. Поводження з ними повинно зміцнювати в них відчуття власної гідності та усвідомлення своєї відповідальності.

66. 1) З цією метою треба вжити всіх придатних засобів, включаючи релігійне обслуговування в країнах, де це можливо, навчання, професійну підготовку та орієнтацію, вивчення конкретних соціальних випадків, консультації щодо працевлаштування, фізичне виховання і зміцнення характеру. Причому треба враховувати індивідуальні потреби в'язня, його соціальне минуле, історію його злочину, його фізичні й розумові здібності та можливості, його темперамент, тривалість терміну його ув'язнення і його можливості після звільнення.

2) Щодо кожного в'язня, засудженого на досить тривалий термін, директор мусить отримати якомога швидше вичерпні відомості з питань, перерахованих у попередньому пункті. Ці відомості повинні завжди містити в собі звіт лікаря, по можливості досвідченого в психіатрії, про фізичний і психічний стан в'язня.

3) Ці звіти та інші документи, що стосуються в'язня, повинні бути підшиті до його особистої справи. Справу треба доповнювати новими свідченнями і зберігати так, щоб відповідальні працівники могли в разі необхідності звертатися до неї.

Класифікація та індивідуалізація

67. Метою класифікації є:

а) відокремлення ув'язнених від тих, хто в силу свого злочинного минулого або негативних рис характеру може погано на них впливати;

б) розподіл ув'язнених на категорії, що полегшувало б роботу з ними, спрямовану на повернення їх до життя в суспільстві.

68. Роботу з різними категоріями в'язнів слід вести по можливості в різних закладах або різних відділеннях одного й того ж закладу.

69. У найкоротший термін після прийняття кожного в'язня і на основі вивчення його характеру треба розробити програму роботи з ним, виходячи при цьому з його індивідуальних потреб, здібностей і нахилів.

Пільги

70. У кожному закладі треба мати систему пільг і розробляти різні методи поведження з різними категоріями в'язнів, щоб заохотити їх до доброї поведінки, розвивати в них почуття відповідальності, прищеплювати їм інтерес до перевиховання і домагатися їхньої співпраці в цьому.

Праця

71. 1) Праця в'язня не повинна завдавати йому страждань.

2) Усі засуджені в'язні повинні працювати відповідно до їхніх фізичних і психічних здібностей, засвідчених лікарем.

3) На в'язнів слід покладати корисну роботу, достатню для того, щоб заповнити нормальний робочий день.

4) Робота, якою забезпечуються в'язні, повинна бути такою, щоб підвищувати або давати їм кваліфікацію, що дозволила б їм зайнятися чесною працею після звільнення.

5) В'язнів, які здатні мати з цього користь, особливо неповнолітніх, треба навчати корисних ремесел.

6) В'язні повинні мати можливість виконувати роботу за своїм вибором, якщо це сумісно з правильним вибором ремесла і вимогами управління та дисципліни в закладі.

72. 1) Організація і методи роботи в закладах повинні максимально наближатися до тих, що прийняті за стінами закладів, щоб в'язні привчилися таким чином до умов праці на волі.

2) Однак інтереси в'язнів і їхню професійну підготовку не варто підкоряти міркуванням про отримання прибутку від в'язничного виробництва.

73. 1) Керівництво промисловим і сільськогосподарським виробництвом в закладах найкраще покласти на саме тюремне управління, а не на приватних підрядників.

2) В'язні, що виконують роботу, яка не контролюється закладом, повинні перебувати під постійним наглядом співробітників останнього. Крім випадків, коли в'язні виконують роботи для інших державних закладів, роботодавці мусять виплачувати закладу повні ставки заробітної плати, що належить за відповідну роботу, з урахуванням продуктивності праці в'язнів.

74. 1) Правила, що стосуються безпеки праці та охорони здоров'я вільних робітників, повинні застосовуватися і в закладах.

2) У разі каліцтва на виробництві або професійних захворювань треба виплачувати компенсацію. Умови цієї компенсації мають бути не менш сприятливими, ніж умови компенсації, передбачені законом для вільних робітників.

75. 1) Максимальна тривалість робочого дня чи тижня встановлюється законом або на основі адміністративних постанов, з урахуванням місцевих правил і звичаїв для умов праці вільних робітників.

2) Робочий час треба розподіляти таким чином, щоб в'язні мали принаймні один день відпочинку на тиждень, а також час для навчання та інших видів діяльності, що необхідні для їхнього перевиховання.

76. 1) За свою працю в'язні повинні отримувати справедливую винагороду в рамках певної системи.

2) Відповідно до цієї системи в'язні повинні мати можливість витратити в крайньому разі частину зароблених ними коштів на придбання дозволених предметів особистого вжитку і посилати частину свого заробітку сім'ї.

3) Ця система повинна також передбачати, що частина зароблених в'язнем грошей лишається на збереженні адміністрації, яка передає йому ці заощадження в момент його звільнення.

Освіта і відпочинок

77. 1) В'язням, що здатні мати з цього користь, слід забезпечувати можливість подальшої освіти, включно з релігійним вихованням у країнах, де таке допускається. Навчання

неграмотних і молоді слід вважати обов'язковим, і органи тюремного управління повинні звертати на це особливу увагу.

2) Навчання в'язнів слід, наскільки це можливо, пов'язувати з діючою в країні системою освіти, з тим, щоб звільнені в'язні могли вчитися далі без утруднень.

78. В усіх установах в'язням треба забезпечувати можливості відпочинку і культурної діяльності в інтересах їхнього фізичного і психічного здоров'я.

Стосунки із зовнішнім світом і опіка після звільнення

79. Особливу увагу треба приділяти підтриманню і зміцненню зв'язків між в'язнем та його сім'єю, коли вони бажані і служать інтересам обох сторін.

80. З самого початку відбування терміну покарання слід думати про майбутнє, яке чекає в'язня після його звільнення. Тому треба допомагати йому підтримувати і зміцнювати зв'язки з особами та установами, що знаходяться за стінами закладу, які здатні захистити інтереси його сім'ї і сприяти включенню його в життя суспільства після звільнення.

81. 1) Державні або інші органи та установи, що допомагають звільненим в'язням знаходити своє місце в суспільстві, повинні там, де це можливо і необхідно, піклуватися про те, щоб такі в'язні отримували необхідні документи і свідоцтва, знаходили придатне житло і роботу, мали придатний і достатній для даного клімату і пори року одяг, володіли засобами, достатніми для переїзду на місце призначення і для життя протягом періоду, що настає після звільнення.

2) Акредитовані представники таких установ повинні мати можливість відвідувати в'язничні заклади і осіб, що там ув'язнені. З ними треба консультиватися про перспективи подальшого життя в'язнів із самого початку терміну їхнього ув'язнення.

3) Бажано, щоб робота таких установ централізувалася або координувалася в межах можливого, з тим, щоб забезпечувати максимально ефективне використання їх роботи.

В. Душевнихворі та розумововідсталі в'язні

82. 1) Особи, визнані душевнохворими, не підлягають тюремному ув'язненню. Тому слід вживати заходів для якнайшвидшого переведення їх у заклади для душевнохворих.

2) В'язнів, які страждають іншими психічними захворюваннями чи мають подібні вади, треба брати під нагляд і лікувати в спеціальних закладах під керівництвом лікарів.

3) За час перебування їх у в'язниці такі в'язні повинні знаходитися під особливим лікарським наглядом.

4) Медичні та психіатричні служби, що працюють у пенітенціарних закладах, повинні забезпечувати психічне лікування всіх в'язнів, що потребують його.

83. У співробітництві з компетентними закладами бажано вживати необхідних заходів, щоб забезпечувати психіатричний догляд за звільненими в'язнями, а також соціально-психіатричну опіку над ними.

С. Особи, що перебувають під арештом або чекають суду

84. 1) Особи, що були заарештовані чи перебувають в ув'язненні за звинуваченням у кримінальному злочині й утримуються або в відділеннях міліції, або у в'язниці, але ще не викликані в суд і не засуджені, називаються далі в Правилах «в'язнями, що перебувають під слідством».

2) В'язні, що перебувають під слідством, вважаються невинними, і з ними слід обходитися відповідно.

3) При умові дотримання законоположень, що стосуються свободи особистості чи передбачають процедуру поводження з в'язнями, що перебувають під слідством, до цих в'язнів слід застосовувати особливий режим, основні правила якого подано нижче.

85. 1) В'язнів, які перебувають під слідством, слід утримувати окремо від засуджених.

2) Молодих в'язнів, які перебувають під слідством, слід утримувати окремо від дорослих і загалом в окремих закладах.

86. На ніч в'язнів, які перебувають під слідством, слід розміщувати поодиноч в окремих приміщеннях, враховуючи, однак, місцеві особливості, що пояснюються кліматичними умовами.

87. Коли це не порушує прийнятого в закладі порядку, в'язням, які перебувають під слідством, можна дозволити, якщо вони того бажають, одержувати їжу зі сторони, за їхній власний рахунок, або через органи в'язничної адміністрації, або членів їхньої сім'ї чи друзів. В іншому випадку харчування в'язня забезпечується адміністрацією.

88. 1) В'язні, що перебувають під слідством, мають право носити цивільний одяг, за умови, що він утримується в чистоті і має пристойний вигляд.

2) Якщо в'язень, який перебуває під слідством, носить в'язничне обмундирування, то воно повинно відрізнятися від обмундирування засуджених.

89. В'язням, які перебувають під слідством, завжди треба надавати можливість працювати. Однак працювати вони не зобов'язані. Якщо такий в'язень вирішує попрацювати, його робота повинна оплачуватися.

90. Усі в'язні, які перебувають під слідством, повинні мати можливість придбати на власні кошти або за рахунок третіх осіб книги, газети, письмове приладдя та інші предмети, що дає їм змогу проводити час із користю, за умови, що ці речі сумісні з інтересами правосуддя, вимогами безпеки і нормальним ходом життя в закладі.

91. В'язням, які перебувають під слідством, дозволяється користуватися під час перебування їх у в'язниці послугами їхнього власного лікаря або стоматолога, якщо їхнє прохання про це видається виправданим і якщо вони сплатили пов'язані з цим видатки.

92. В'язні, які перебувають під слідством, повинні мати можливість негайно інформувати сім'ю про факт їхнього затримання, а також користуватися розумною можливістю спілкування з родичами і друзями, підпадаючи при цьому тільки під ті обмеження і нагляд, що необхідні для належного виконання правосуддя, дотримання вимог безпеки і забезпечення нормальної роботи закладу.

93. З метою свого захисту в'язні, які перебувають під слідством, повинні мати право звертатися там, де це можливо, до безплатної юридичної консультації, приймати в ув'язненні юридичного радника (адвоката), який взяв на себе їх захист, підготовлювати і передавати йому конфіденційні інструкції. З цією метою на їхню вимогу треба надавати в їхнє розпорядження письмове приладдя. Побачення в'язня з його юридичним радником повинні відбуватися на очах, але за межами слуху міліцейських або в'язничних органів.

D. Ув'язнені по цивільних справах

94. У країнах, де закон дозволяє ув'язнення за невиконання боргових зобов'язань або ж згідно з розпорядженням суду за будь-які інші цивільні справи, ув'язнюваних в такому випадку осіб не слід піддавати більш суворому поводженню, ніж це потрібно для надійного нагляду і підтримання належного порядку. Поводження з особами такого роду повинно бути не менш м'яким, ніж поведження з в'язнями, які перебувають під слідством, з тою хіба різницею, що їхня праця може бути обов'язковою.

E. Особи, заарештовані або поміщені у в'язницю без пред'явлення звинувачення

95. Без шкоди для положень статті 9 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права особам, заарештованим або поміщеним до в'язниці без пред'явлення звинувачення, надається той самий захист, що й особам за частинами I і II, розділ C. Відповідні положення розділу A частини II також застосовуються в тому разі, коли застосування їх може принести користь цій особливій групі осіб, яких помістили під варту, за умови, що не будуть вживатися заходи, при яких розумілося б, що методи виправлення чи перевиховання можуть застосовуватися щодо осіб, не засуджених за будь-який кримінальний злочин.

Додаток

Процедури ефективного виконання мінімальних стандартних правил поводження з в'язнями

Процедура 1

Усі держави, де норми захисту всіх осіб, які підлягали будь-якій формі затримання або тюремного ув'язнення, не відповідають Мінімальним стандартним правилам поводження з в'язнями, приймають ці правила.

Коментар

У своїй резолюції 2858 (XXVI) від 20 грудня 1971 року Генеральна Асамблея звернула увагу держав-членів на Мінімальні стандартні правила і рекомендувала суворо дотримуватися їх при управлінні пенітенціарними та виправними закладами, а також доброзичливо розглянути питання про введення їх в національне законодавство. Норми деяких держав можуть бути більш прогресивними, ніж ці Правила, тому таким державам не пропонується приймати їх. У випадку, коли держави вважають за необхідне узгодити ці Правила із своєю правовою системою й адаптувати їх до своєї культури, основна увага надається суті, а не букві цих Правил.

Процедура 2

Мінімальні стандартні правила втілюються в національне законодавство та інші положення з урахуванням, якщо це необхідно, їх адаптації до чинних законів і культури, але без шкоди для духу і мети цих Правил.

Коментар

Цією процедурою підкреслюється необхідність втілення Правил в національне законодавство і положення, що тим самим охоплює також деякі аспекти процедури 1.

Процедура 3

Мінімальні стандартні правила надаються в розпорядження всіх осіб, зокрема в розпорядження посадових осіб, що займаються підтриманням правопорядку, і персоналу виправних закладів для того, щоб вони могли застосувати і виконувати їх у системі карного правосуддя.

Коментар

Цією процедурою підкреслюється, що ці правила, а також національні статuti і положення, що стосуються виконання цих Правил, мають бути надані в розпорядження осіб, які займаються їх виконанням, зокрема в розпорядження посадових осіб, що зайняті підтриманням правопорядку, і персоналу виправних закладів. Ефективне виконання цих Правил могло б також передбачати організацію навчальних курсів центральним органом, що відповідає за діяльність виправних закладів. Питання розповсюдження процедур обговорюється в процедурах 7-9.

Процедура 4

Мінімальні стандартні правила, втілені в національному законодавстві та в інших положеннях, доводяться також до відома і роз'яснюються серед усіх в'язнів і всіх затриманих осіб при їх прийнятті до відповідних закладів і в період їхнього ув'язнення.

Коментар

Для досягнення цілей Мінімальних стандартних правил необхідно ознайомити з ними, а також із статутами і положеннями, що стосуються їх виконання, в'язнів і всіх затриманих осіб (правило 95), щоб сприяти більшій поінформованості про те, що ці правила визначають мінімальні умови, визнані прийнятними Організацією Об'єднаних Націй. Таким чином ця процедура доповнює положення процедури 3...

Процедура 5

Держави будуть інформувати Генерального секретаря Організації Об'єднаних Націй один раз на п'ять років у формі відповідей на питання анкети, яку направлятиме до них Генеральний секретар, про масштаби здійснення заходів і досягнутий прогрес в плані застосування Мінімальних стандартних правил, а також про наявні фактори і труднощі, що впливають на їх застосування. Така анкета має бути підготовлена відповідно до особливої схеми, бути вибірковою і обмежуватися спеціально дібраними питаннями, щоб забезпечувати глибокий огляд і дослідження окреслених проблем. Генеральний секретар, беручи до уваги доповіді урядів, а також іншу відповідну інформацію, доступну в межах системи Організації Об'єднаних Націй, буде здійснювати підготовку окремих періодичних доповідей, що стосуються застосування Мінімальних стандартних правил. Для підготовки цих звітів Генеральний секретар може також здійснювати співробітництво зі спеціалізованими установами та іншими відповідними міжурядовими та неурядовими організаціями, що мають консультативний статус при Економічній і Соціальній Раді. Генеральний секретар буде передавати згадані доповіді на розгляд Комітету з профілактики злочинності і боротьби з нею, з тим щоб останній вдавався до відповідних дій.

Коментар

Слід нагадати, що в своїй резолюції 663 С (XXIV) від 31 липня 1957 року Економічна і Соціальна Рада рекомендувала кожні п'ять років інформувати Генерального секретаря про заходи щодо застосування Мінімальних стандартних правил, а також уповноважила

Генерального секретаря здійснити кроки для опублікування, якщо це доцільно, такої інформації і просити, при необхідності, додаткову інформацію. В Організації Об'єднаних Націй давно склалася практика здійснення співробітництва між спеціалізованими установами і відповідними міжурядовими і неурядовими організаціями. При підготовці своєї окремої доповіді про заходи, вжиті в зв'язку з застосуванням Мінімальних стандартних правил, Генеральний секретар буде брати до уваги, зокрема, інформацію, що є в розпорядженні тих органів Організації Об'єднаних Націй, що займаються питаннями прав людини: Комісії з прав людини, Підкомісії з профілактики дискримінації і захисту меншин, Комітету прав людини і Комітету ліквідації расової дискримінації. Може бути також узята до уваги робота, пов'язана із застосуванням конвенції про заборону тортур, яка буде прийнята в майбутньому, а також будь-яка інформація, що може бути зібрана завдяки роботі, що проводить Генеральна Асамблея для підготовки збірника законів, спрямованих на захист в'язнів та осіб, що перебувають під вартою.

Процедура 6

Відповідно до положення про передачу інформації, що згадувалося раніше, в процедурі 5, держави передають Генеральному секретареві: а) копії або витяги з усіх законодавчих положень, правил і адміністративних норм про застосування Мінімальних стандартних правил до осіб, які перебувають в ув'язненні, а також до місць та умов ув'язнення; б) будь-які дані та матеріали описового характеру про програми поводження з правопорушниками, про персонал, який працює у виправних закладах, і кількість осіб, що були в будь-якій формі ув'язнені, а також статистичні матеріали, якщо такі є; с) будь-яку іншу відповідну інформацію про застосування Правил, а також дані про можливі труднощі при їх здійсненні.

Коментар

Ці вимоги впливають як із резолюції 663 С (XXIV) Економічної і Соціальної Ради так і з рекомендацій конгресів Організації Об'єднаних Націй щодо попередження злочинності і поводження з правопорушниками. Хоча запропоновані тут види інформації не були особливо застережені, видається доцільним збирати таку інформацію, щоб допомогти державам-членам подолати труднощі використовуючи обмін досвідом. Навіть більше, спрямування запитів для одержання такої інформації подібне до існуючої тепер періодичної системи доповідей з питань прав людини, створеної згідно з резолюцією 624 (XXII) Економічної і Соціальної Ради від 1 серпня 1956 року.

Процедура 7

Генеральний секретар розповсюджує Мінімальні стандартні правила і ці процедури застосування на якомога більшій кількості мов і забезпечує доступ до них усіх держав, зацікавлених міжурядових і неурядових організацій, з тим щоб добитися максимально широкого розповсюдження Правил і процедур їх застосування.

Коментар

Необхідність якнайширшого розповсюдження Мінімальних стандартних правил очевидна. Для забезпечення більш ефективного розповсюдження і застосування Правил є важливим здійснювати тісне співробітництво зі всіма відповідними міжурядовими і неурядовими організаціями. Тому секретаріат повинен підтримувати тісні контакти з такими організаціями і надавати в їхнє розпорядження відповідні дані та інформацію. Він повинен також заохочувати розповсюдження цими організаціями інформації про стандартні правила і процедури їх застосування.

Процедура 8

Генеральний секретар розповсюджує свої доповіді, що стосуються застосування Правил, включно з коротким аналітичним викладом періодичних оглядів, з доповідями Комітету профілактики злочинності та боротьби з нею, з доповідями, підготовленими для конгресів Організації Об'єднаних Націй з профілактики злочинності та поводження з правопорушниками, а також з доповідями конгресів, науковими публікаціями й іншою, що стосується справи, документацією, що час від часу може виявлятися необхідною для сприяння застосуванню Мінімальних стандартних правил.

Коментар

Ця процедура відображає прийняту в даний час практику поширення таких доповідей, що входять в число документів, які направляються зацікавленим органам Організації Об'єднаних Націй як видання Організації Об'єднаних Націй або статті в Щорічнику з прав людини і Міжнародному огляді кримінальної політики, Інформаційному бюлетні з попередження злочинності та карного правосуддя, як і будь-які інші відповідні видання.

Процедура 9

Генеральний секретар забезпечує якнайширше звертання до тексту Мінімальних стандартних правил і його використання в усіх відповідних програмах Організації Об'єднаних Націй, включно з діяльністю, спрямованою на здійснення технічного співробітництва.

Коментар

Необхідно забезпечити таке становище, при якому всі відповідні органи Організації Об'єднаних Націй включали б у свою документацію Правила та процедури застосування їх або посилались би на них, що сприяло б більшому поширенню правил та ознайомленню з ними спеціалізованих установ, урядів, міжурядових та неурядових організацій і широкої громадськості і сприяло б також прихильності Економічної і Соціальної Ради та Генеральної Асамблеї до справи застосування їх. Те, наскільки Правила зроблять практичний вплив на адміністрацію виправних закладів, залежить великою мірою від тих заходів, які будуть вжиті для їхнього використання в місцевій законодавчій і адміністративній діяльності. Правила мають бути відомі і зрозумілі широкому колу людей - як спеціалістів, так і неспеціалістів - в усьому світі. Тому існує гостра необхідність у великій гласності в будь-якій формі, що може бути досягнуто завдяки частим посиланням на Правила та проведенням кампаній по інформуванню громадськості.

Процедура 10

У межах своїх програм технічного співробітництва й розвитку Організація Об'єднаних Націй:

- а) надає допомогу урядам, на їх прохання, у створенні та зміцненні всеохоплюючих та гуманних виправних систем;
- б) надає урядам, за їх проханням, послуги експертів і регіональних та міжрегіональних радників з питань профілактики злочинності та карного правосуддя.
- в) сприяє організації регіональних і національних семінарів та інших нарад на професійному й непрофесійному рівнях з метою сприяння поширенню Мінімальних стандартних правил і процедур застосування їх;

d) розширює значну підтримку регіональним дослідницьким і навчальним інститутам у галузі попередження злочинності та карного правосуддя, пов'язаним з Організацією Об'єднаних Націй. Регіональні дослідницькі й навчальні інститути Організації Об'єднаних Націй в галузі попередження злочинності й карного правосуддя в співробітництві з національними інститутами розробляють на основі Мінімальних стандартних правил і процедур їх застосування навчальні плани й посібники, які можуть використовуватися на всіх рівнях для навчальних програм з карного правосуддя, а також для спеціалізованих курсів з прав людини та інших суміжних питань.

Коментар

Ця процедура покликана забезпечити використання програм технічної допомоги Організації Об'єднаних Націй і навчальних заходів регіональних інститутів Організації Об'єднаних Націй як непрямих засобів застосування Мінімальних стандартних правил і процедур їх застосування. Окрім регулярних навчальних курсів для персоналу виправних закладів, навчальних інструкцій і т. ін., зокрема на рівні директивних органів, треба передбачити консультації спеціалістів з питань, висунутих державами-членами, включаючи систему надання послуг експертів зацікавленим державам. Наявність цієї системи надання послуг особливо виправдовується метою застосування Правил відповідно до їх духу і з урахуванням соціально-економічного ладу країн, що звертаються за такою допомогою.

Процедура 11

Комітет профілактики злочинності та боротьби з нею Організації Об'єднаних Націй: а) регулярно проводить перегляд Мінімальних стандартних правил з метою розробки нових норм, стандартів і процедур, що застосовуються для поводження з особами, позбавленими волі; б) здійснює контроль за виконанням процедур застосування Правил, в тому числі подає періодичні доповіді згідно з процедурою 5.

Коментар

Оскільки основна інформація, зібрана в ході періодичних обстежень, а також місій технічної допомоги, буде подаватися Комітету профілактики злочинності та боротьби з нею, питання забезпечення ефективності Правил в удосконаленні практики виправної роботи лишається у відданні Комітету, в рекомендаціях якого будуть визначатися майбутні напрями застосування Правил і процедур їх виконання. Тому Комітету слід чітко визначити існуючі хиби або причини їх у застосуванні Правил, зокрема на основі контактів з судовими органами та міністерствами юстиції зацікавлених країн з метою розробки відповідних заходів для їх усунення.

Процедура 12

Комітет профілактики злочинності та боротьби з нею надає належну допомогу Генеральній Асамблеї, Економічній і Соціальній Раді та будь-яким іншим органам Організації Об'єднаних Націй, що займаються питаннями прав людини, при підготовці рекомендацій по доповідях спеціальних комісій для проведення обстеження щодо питань, пов'язаних із застосуванням і виконанням Мінімальних стандартних правил.

Коментар

Оскільки Комітет профілактики злочинності і боротьби з нею є органом, що проводить огляд виконання Мінімальних стандартних правил, він повинен також надавати допомогу органам, що згадані вище.

Процедура 13

Ніщо в цих процедурах застосування Правил не повинно тлумачитися, як таке, що виключає застосування будь-яких інших заходів чи засобів правового захисту, що надаються згідно з міжнародним правом або встановлені іншими органами й установами Організації Об'єднаних Націй для усунення випадків порушення прав людини, включаючи процедуру, що стосується систематичних грубих порушень прав людини, викладену в резолюції 1503 (XLVIII) Економічної і Соціальної Ради від 27 травня 1970 року, процедуру розгляду повідомлення, викладену у Факультативному протоколі до Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, і процедуру розгляду повідомлень, викладену в Конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації.

Коментар

Оскільки Мінімальні стандартні правила лише частково стосуються конкретних питань із прав людини, ці процедури не виключають будь-якої можливості усунення випадків різних порушень таких прав відповідно до існуючих міжнародних чи регіональних стандартів і норм.

Прокуратура України
ГЕНЕРАЛЬНА ПРОКУРАТУРА УКРАЇНИ

09011, Київ-11, вул. Рівнянам, 13/15 факс: 280-26-03

31.08.09 № 16-399/019-09

Голові управління Одеського
обласного благодійного фонду
«За майбутнє без СНІДу»
Пахомову В.А.
65045, Одеса, Олександрійський
Проспект, 4/88

Шановний Валерію Анатолійовичу!

Вашого листа щодо залучення спеціалістів і членів Одеського обласного благодійного фонду «За майбутнє без СНІДу» при проведенні перевірок стану дотримання законності в установах Державної кримінально-виконавчої служби України надіслано до прокуратур Миколаївської, Одеської та Херсонської областей для розгляду.

Про прийняття Вашої пропозиції Вам буде повідомлено вказаними прокуратурами.

З повагою

Начальник управління нагляду за дотриманням
законів при виконанні судових рішень у кримі-
нальних справах та інших примусових заходів

В. Неділько

ПРОКУРАТУРА УКРАЇНИ
ПРОКУРАТУРА
Херсонської області
75022, Херсон, вул. Петрова, 33

07.02.09 № 14/028 вк/09

Херсонському прокурору
з нагляду за додержанням
законів при виконанні судових
рішень у кримінальних справах
радикалу юстиції
Кандиби М.І.

✓
Голові правління Одеського
благодійного фонду "За майбутнє
без СНІДу"
Пахомову В.А.

65045, м.Одеса,
Олександрівський проспект, 4/88

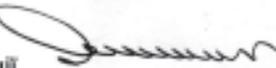
Направляю для розгляду лист Одеського обласного благодійного фонду "За майбутнє без СНІДу", який надійшов з Генеральної прокуратури України, щодо залучення спеціалістів і членів цієї організації при проведенні перевірок стану додержання законності в установах Державної кримінально-виконавчої служби України.

Про результати розгляду прошу інформувати благодійний фонд про можливість прийняття йогої пропозиції.

Одночасно повідомляю, що прокуратура області щодо залучення спеціалістів і членів цієї організації при проведенні перевірок стану додержання законності в установах УДДУ ПВП в Херсонській області не заперечує.

Додаток: на 1 арк.

В.а. прокурора області
старший радник юстиції

В.Матвійчук

ПРОКУРАТУРА УКРАЇНИ
ХЕРСОНЬСЬКА ПРОКУРАТУРА
З НАГЛЯДУ ЗА ДОДЕРЖАННЯМ ЗАКОНІВ ПРИ ВИКОНАННІ СУДОВИХ РІШЕНЬ
У КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВАХ
Україна, 73036, м. Херсон, вул. Зава Егерсер, 14 код: (0552) тел/факс 51-60-57, тел. 51-89-05

14.09.09 № 4/7248/09

Голові правління Одеського
благодійного фонду „За майбутнє
без СНІДу“
Пахомову В.А.

Ваш лист щодо залучення спеціалістів і членів благодійного фонду „За майбутнє без СНІДу“ Херсонською прокуратурою з нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах розглянуто.

Повідомляю, що відповідно до чинного законодавства України прокуратура зобов'язана один раз на півріччя проводити комплексні перевірки додержання законів в установах виконання покарань, з цією метою до таких перевірок можуть залучатися відповідні спеціалісти.

Протягом вересня – жовтня 2009 року прокуратурою буде проведено комплексну перевірку додержання законів адміністрацією Голопристанської ВК-7 УДДУ ПВП в Херсонській області, тому до проведення даної перевірки можуть бути залучені спеціалісти і члени очолюваної Вами організації.

З повагою,

Херсонської прокурор з нагляду
за додержанням законів при виконанні
судових рішень у кримінальних справах
радник юстиції

Касяненко 51-89-05

М. Каслиба

**ДЕРЖАВНИЙ ДЕПАРТАМЕНТ УКРАЇНИ
З ПИТАНЬ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ**

вул. Мельникова, 81, м. Київ, 04850 тел./факс: 461-86-00, Е-mail: mail@kva.gov.ua Код ЄДРПОУ 08562542

07-10-2009 № 5-5162/Г

На № _____ від _____

Голові правління
Одеського благодійного фонду
"За майбутнє без СНІДу"
Пахомову В.А.

Олександрівський пр-т, 4/88, м. Одеса, 65045

Шановний Валерію Анатолійовичу!

Ваше звернення розглянуто у Державному департаменті України з питань виконання покарань.

Інформуємо, що на даний час опрацьовується питання впровадження на громадських засадах Інституту помічників Голови Департаменту з питань дотримання прав людини в установах Державної кримінально-виконавчої служби України (далі – помічники Голови Департаменту з прав людини) у регіонах.

Після опрацювання документи з цього питання, а саме проект положення про помічників Голови Департаменту з прав людини та проект анкети (заявки) для подання кандидатури на помічника Голови Департаменту, будуть оприлюднені на офіційному веб-сайті Департаменту для громадських консультацій.

Отримані зауваження та пропозиції будуть опрацьовані та розглянуті Громадською радою при Департаменті, після чого буде оголошено відкритий конкурс для визначення кандидатів помічників Голови Департаменту з прав людини у регіонах.

З повагою

Голова

О.І. Галіцький

Кур'єрсько-Служба Скористовань
227-93-88

Права людини в місцях позбавлення волі. Практика моніторингу на Півдні України
Брошура – Одеса, 2009 - стор. 96

Редактор – Юлія Пахомова
Комп'ютерне оформлення – Олександр Слєпньов
Наклад – 2000 прим.

— Розповсюджується безкоштовно

ООБФ "За майбутнє без СНІДу"
Одеса, Олександрівський пр-т, 4/88
т.0482-357898
fwa@aid.od.ua
